

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Analýza regionálních rozdílů zemí Visegradské čtyřky

Bc. Ivan Sixta

**Diplomová práce
2018**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ivan Sixta**
Osobní číslo: **E160003**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Analýza regionálních rozdílů zemí Visegrádské čtyřky**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Záměrem práce je pomocí vybraných ukazatelů ekonomického rozvoje provést analýzu meziregionálních rozdílů zemí Visegrádské čtyřky a na základě výsledků identifikovat regiony, které přispívají k rozvoji státu a regiony, jejichž ekonomický potenciál je třeba více rozvíjet.

Osnova:

- Teoretické aspekty regionu a regionálního rozvoje.
- Visegrádská čtyřka, její struktura a vývoj.
- Analýza meziregionálních rozdílů aliance.
- Komparace výsledků, zhodnocení ekonomického potenciálu regionů.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

KUČEROVÁ, I. Střední Evropa: komparace vývoje středoevropských států. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 9788024630670.

MARUŠIAK, J. Internal cohesion of the Visegrad group. Bratislava: VEDA, 2013. ISBN 978-80-224-1329-9.

NEVIMA, J. Konkurenceschopnost regionů Visegrádské čtyřky: (teoretické a empirické přístupy k vymezení, měření a hodnocení). Praha: Professional Publishing, 2014. ISBN 978-80-7431-144-4.

SOUKUP, J. Konkurenceschopnost zemí Visegrádské čtyřky v rámci EU. Praha: Management Press, 2017. ISBN 978-80-7261-500-1.

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Radka Kněžáčková, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2017**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2018**

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 13. 12. 2018

Ivan Sixta

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych rád poděkoval své vedoucí práce Ing. Radce Kněžáčkové, Ph.D. za její odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce řeší problém meziregionálních rozdílů v zemích Visegrádské skupiny. Pomocí ukazatelů ekonomického rozvoje analyzuje jednotlivé regiony a zjišťuje, jak velké jsou mezi nimi ekonomické rozdíly a jestli dochází k jejich zvětšování nebo naopak snižování. Na základě analýzy byly identifikovány silné regiony, které nejvíce přispívají k rozvoji celé země, a naopak slabé regiony, které je nutné více podporovat. Práce také popisuje, které nástroje je možné využít pro podporu slabších regionů a ke snižování meziregionálních rozdílů.

KLÍČOVÁ SLOVA

Region, regionální politika, regionální rozvoj, Visegrádská skupina, regionální rozdíly,

TITLE

The analysis of the regional differences of the Visegrad Group countries.

ANNOTATION

This thesis solves the problem of regional differences of the countries of Visegrad group. It analyses each region with the help of economic development indicators and it investigates the economic differences of the regions and the size of these differences. The thesis looks into the fact whether these differences are increasing or decreasing. It identifies highly developed regions which contribute to development of the country the most, and undeveloped regions which need some support necessarily. The thesis also describes which tools could be used to support the undeveloped regions and to decrease differences among regions.

KEYWORDS

Region, regional policy, regional development, Visegrad Group, regional differences

OBSAH

ÚVOD	10
1 TEORETICKÉ ASPEKTY REGIONU A REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	12
1.1 REGIONÁLNÍ POLITIKA	13
1.2 NÁSTROJE REGIONÁLNÍ POLITIKY	14
1.2.1 Makroekonomické nástroje.....	14
1.2.2 Mikroekonomické nástroje.....	15
1.2.3 Neekonomické nástroje.....	15
1.3 AKTÉŘI REGIONÁLNÍ POLITIKY	16
1.4 REGIONÁLNÍ POLITIKA V EVROPĚ	17
1.5 REGIONÁLNÍ ROZVOJ	19
1.5.1 Účastníci regionálního rozvoje.....	20
1.6 UKAZATELE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE	21
2 VISEGRÁDSKÁ ČTYŘKA	24
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ	24
2.2 STRUKTURA VISEGRÁDSKÉ ČTYŘKY	25
2.3 MEZINÁRODNÍ VISEGRÁDSKÝ FOND.....	25
2.3.1 Konference ministrů zahraničních věcí a Rada velvyslanců.....	27
2.3.2 Grantové programy	27
2.3.3 Stipendijní programy	28
2.4 VISEGRÁDSKÁ BOJOVÁ SKUPINA.....	30
2.5 PŘEDSEDNICKÉ PROGRAMY VISEGRÁDSKÉ ČTYŘKY	32
2.5.1 Předsednický program České republiky 2015/2016	32
2.5.2 Předsednický program Polska 2016/2017	33
2.5.3 Předsednický program Maďarska 2017/2018	34
3 ANALÝZA MEZIREGIONÁLNÍCH ROZDÍLŮ ALIANCE	36
3.1 MEZIREGIONÁLNÍ ROZDÍLY V EKONOMICE	38
3.2 MEZIREGIONÁLNÍ ROZDÍLY NA TRHU PRÁCE	45
3.3 DISPARITY V DOPRAVNÍ INFRASTRUKTUŘE	49
3.4 ANALÝZA REGIONŮ S VYUŽITÍM SHLUKOVÉ ANALÝZY	51
4 KOMPARACE VÝSLEDKŮ, ZHODNOCENÍ EKONOMICKÉHO POTENCIÁLU REGIONŮ ...	56
4.1 ČESKÁ REPUBLIKA	56
4.2 SLOVENSKO	59
4.3 POLSKO.....	60
4.4 MAĎARSKO.....	63
4.5 SHRUTÍ	66
ZÁVĚR	68
POUŽITÁ LITERATURA	70

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Ukazatele regionálního rozvoje.....	22
Tabulka 2: Přehled stipendií poskytovaných Mezinárodním visehradským fondem.....	29
Tabulka 3: Porovnání základních demografických ukazatelů regionů NUTS 2	37
Tabulka 4: Změna příjmu domácností na jednoho obyvatele mezi lety 2007 a 2015	43
Tabulka 5: Změna tvorby hrubého fixního kapitálu mezi lety 2007 a 2015 a průměrná změna za jeden rok.....	45
Tabulka 6: Změna nezaměstnanosti mezi roky 2007 až 2016, průměrná nezaměstnanost v daných regionech a průměrná změna nezaměstnanosti za jeden rok	47
Tabulka 7: Změna zaměstnanosti mezi lety 2007 až 2016, průměrná zaměstnanost v každém regionu a průměrná změna za jeden rok.....	49
Tabulka 8: Celková délka dálnic v km v roce 2016	50
Tabulka 9: Celková délka železnic v km v roce 2016.....	51
Tabulka 10: Vstupní data pro shlukovou analýzu	53
Tabulka 11: Porovnání vybraných ukazatelů českých regionů a průměru všech regionů České republiky za rok 2015.	56
Tabulka 12: Porovnání vybraných ukazatelů slovenských regionů a průměru všech regionů Slovenska za rok 2015.....	59
Tabulka 13: Porovnání vybraných ukazatelů polských regionů a průměru všech regionů Polska za rok 2015.....	61
Tabulka 14: Porovnání vybraných ukazatelů maďarských regionů a průměru všech regionů Maďarska za rok 2015	64

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Vztahy mezi účastníky regionálního rozvoje.....	20
Obrázek 2: Podpora jednotlivým státům v letech 2000 – 2014 (v €).....	26
Obrázek 3: Poskytnutá podpora dle jednotlivých programů v letech 2000 – 2014 (v €).....	30
Obrázek 4: HDP na obyvatele za rok 2016	39
Obrázek 5: HDP na obyvatele ve standardu kupní síly za rok 2016	39
Obrázek 6: Výdaje na Vědu a Výzkum v % HDP za rok 2015.....	41
Obrázek 7: Celkové a průměrné příjmy domácností na jednoho obyvatele za rok 2015	42
Obrázek 8: Tvorba hrubého fixního kapitálu v mil. euro za rok 2015	44
Obrázek 9: Míra nezaměstnanosti v procentech za rok 2016.....	46
Obrázek 10: Zaměstnanost v procentech za rok 2016.....	48
Obrázek 11: Grafické znázornění metod shlukové analýzy	52
Obrázek 12: Shluková analýza	54

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EaP	Eastern Partnership
EU	Evropská unie
HU	Maďarsko
ISBN	International Standard Book Number
NATO	Severoatlantická aliance
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OSA	Open society archives
PL	Polsko
SK	Slovensko
Sb.	Sbírka zákonů
THFK	Tvorba hrubého fixního kapitálu
USA	Spojené státy americké
V4	Visegrádská čtyřka

ÚVOD

Práce se zabývá problematikou regionální politiky a meziregionálními rozdíly. Konkrétně se zaměřuje na regionální disparity regionů v zemích Visegrádské čtyřky, protože se jedná o geograficky blízké a demograficky podobné státy, mající společnou historii.

Regionální politika se v průběhu let neustále vyvíjí a klade se na ni stále větší důraz. Jedná se o důležitý proces, jehož cílem je snižovat rozdíly mezi jednotlivými regiony, zvyšovat jejich konkurenceschopnost a zajistit, aby rychle rostoucí regiony poskytovaly pomoc slabším regionům a tím se zvyšoval jejich potenciál. Česká republika i další evropské státy se snaží spolupracovat v oblasti regionální politiky v rámci Evropské unie, respektive Visegrádské skupiny, pro zvýšení ekonomického rozvoje svých regionů, který vede ke snižování disparit a zvyšování ekonomického potenciálu regionů daného státu. Snaží se nejen zajistit, aby docházelo ke snížení ekonomických rozdílů mezi těmito regiony, ale také zajistit efektivnost vložených finančních prostředků.

Záměrem práce je pomocí vybraných ukazatelů ekonomického rozvoje provést analýzu meziregionálních rozdílů zemí Visegrádské čtyřky a na základě výsledků identifikovat regiony, které přispívají k rozvoji státu, a regiony, jejichž ekonomický potenciál je třeba více rozvíjet.

Před samotnou analýzou je však důležité teoretické vymezení regionů, regionálního rozvoje a regionální politiky. Práce popisuje, proč je regionální politika důležitá pro snižování disparit a rozvoj regionů a které nástroje jsou v rámci regionální politiky používány. Přibližuje také vývoj evropské regionální politiky, která se stává jednou z nejdůležitějších politik Evropské unie, a popisuje, jakých cílů by měla v období 2014 – 2020 dosáhnout.

Diplomová práce se také zaměřuje na podrobné vymezení samotného uskupení Visegrádské čtyřky. Sleduje její historický vývoj a definuje její organizační strukturu. Ta se skládá z Mezinárodního visegrádského fondu a Visegrádské bojové skupiny. Zaměřuje se na využití Visegrádského fondu a jeho potenciálu, který přináší pro občany členských států. Práce udává přehled o možných podporách ve formě grantů nebo stipendií, které tento fond nabízí. Práce také pojednává o předsednických programech. Předsednický program stanovuje aktuální předsedající členský stát a určuje tak směr, kterým se Visegrádská skupina a každý členský stát vydá a jakých cílů bude chtít za dané období dosáhnout. Právě určení takových cílů může značně ovlivnit regionální politiku a samotný rozvoj všech regionů.

Další část diplomové práce využívá vybraných ekonomických i neekonomických ukazatelů, které vypovídají o rozvoji regionů, k analýze meziregionálních rozdílů. Porovnává předem vymezené regiony a určuje jejich postavení a vliv ve svých členských státech a celé Visegrádské skupině. Zaměřuje se také na vývoj těchto ukazatelů v určitém časovém období. Na základě zjištěných výsledků z analýzy identifikuje nejvyspělejší regiony každého státu, které výrazně přispívají k rozvoji a ekonomické produkci celého státu. Samozřejmě identifikuje také slabé regiony, na které by se členské země měly zaměřit v rámci výkonu svých regionálních politik.

V poslední části se práce zaměřuje na zjištění ekonomického potenciálu všech regionů v rámci svých zemí. Popisuje faktory, které zvyšují nebo naopak snižují ekonomický a rozvojový potenciál daného regionu, a identifikuje oblasti, které by měly být v rámci regionu posilovány. Vybrané ukazatele použité v analýze porovnává nejen s ostatními regiony, ale také s průměrem všech regionů daného státu, čímž vyjadřuje, jestli se daný region pohybuje nad průměrem nebo naopak pod průměrem vzhledem k ostatním regionům daného státu.

1 TEORETICKÉ ASPEKTY REGIONU A REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

Pro tuto práci je důležité teoreticky vymezit pojmy jako je region, regionální rozvoj a regionální politika. Problematice se věnuje úvodní kapitola diplomové práce.

Pojem region lze chápat jako územní celek, který je podle určitých kritérií vyčleněný z jiného většího území. Maier a Tödting [16 s. 33] definují region jako „*možný subnárodní celek – část jednoho státu nebo jednoho národního hospodářství oddělená od ostatních oblastí formálními hranicemi a obvykle s nimi spojená ekonomickými bariérami*“.

Definice podle Skokana [35 s. 12] říká, že „*Region je území s definovanými prvky, v němž existuje specifická funkční a související infrastruktura a prosazuje se společný zájem na rozvoji regionu a na zlepšení blahobytu občanů*“. Region může být vymezen za konkrétním účelem nebo konkrétní funkcí. Jedná se tedy o území, které vzniká přirozeně nebo politickou cestou. Regiony jsou děleny dále na administrativní a účelové. Administrativní regiony jsou ty regiony, které jsou vymezeny pro výkon státní správy, respektive územní samosprávy.

Mezi těmito regiony také existují určité vztahy. Nejdůležitějším vztahem, který platí mezi administrativními regiony, je vztah nadřízenosti a podřízenosti, který říká, že normy přijaté regiony vyšších úrovní jsou závazné pro ty nižších úrovní. Lze říci, že jeden region vyšší úrovně je tvořen z více regionů nižší úrovně. Další jsou regiony účelové, které jsou tvořeny ve spojitosti s určitými problémy a mají pomoci v jejich řešení. Může se jednat například o ekonomickou zaostalost či nestabilitu nebo ochranu životního prostředí. Do této kategorie se řadí například vědecko-technické parky nebo podnikatelské inkubátory.

Z ekonomického pohledu lze regiony dále rozlišit na regiony růstové, problémové a stagnující. Růstové jsou ty regiony, ve kterých dochází k růstu výroby, budování nových odvětví a současně také růstu počtu obyvatel. Naopak problémové jsou ty regiony, které dlouhodobě trápí nízká ekonomická výkonnost a nepříznivé sociální jevy obyvatelstva jako například špatná vzdělanost. U stagnujících regionů nedochází k žádným ekonomickým změnám.

Podle dalšího členění se rozlišují regiony homogenní a heterogenní. Homogenní regiony jsou založeny na stejnorodých či podobných sledovaných kritériích. Na základě těchto kritérií se hledá shoda mezi regiony. Jedná se například o regiony se stejným hospodářstvím nebo o regiony, které mají stejnou hustotu osídlení. Heterogenní regiony jsou vymezeny na základě hierarchického uspořádání. Skládají se z jadra a zázemí, které jsou na sebe vzájemně vázány.

Kritériem je tedy i vzájemné působení a síla vzájemných vazeb. Heterogenní region představuje například dojíždění z okolních obcí do centra.

V rámci hierarchického členění se rozlišují makroregiony, mezoregiony a mikroregiony. Makroregionem bývá většinou označen stát, mezoregionem větší územní celek jako například kraj a mikroregion většinou označuje svazky obcí nebo podobná uskupení [19], [32].

Tyto typy regionů vznikají procesem regionalizace. Za regionalizaci tedy lze označit postup nebo proces využívající znalosti geografie, kterým jsou tvořeny jednotlivé regiony. Regionalizací tedy dochází k rozdělování území do menších územních celků nebo naopak ke spojování menších územních jednotek do větších územních celků. K vytváření regionů dochází na základě objektivního nebo subjektivního hlediska a snaží o co největší homogenitu jednotlivých regionů. Ivanička [12 s. 360-368] definoval tyto metody vymezení regionu:

- *metoda generalizace textu,*
- *kartografická metoda,*
- *metoda analýzy vzdáleností v n-rozměrném prostoru,*
- *metoda vymezení nodálních regionů.*

1.1 Regionální politika

Pro regionální politiku existuje řada definic, ale žádná nebyla všeobecně akceptována. Goodall [8 s. 401] ji definoval jako „*součást státní politiky, ovlivňující rozmístění hlavních ekonomických zdrojů a aktivit na celém území státu nebo v jeho části. Zahrnuje opatření napomáhající jak růstu stupně ekonomické aktivity v území, kde je vysoká nezaměstnanost a malé naděje na přirozený ekonomický růst, tak na druhé straně opatření sloužící kontrole ekonomických aktivit v územích s nadměrným růstem*“. Regionální politika je činnost, která se snaží snižovat rozdíly mezi jednotlivými regiony v rámci jejich regionálního rozvoje. Cílem je zajištění co nejpodobnějších demografických a hospodářských podmínek, které by mohly regiony využít pro svůj rozvoj.

Regionální politika je ovlivňována několika faktory. Základem pro plnění cílů regionální politiky je využití výrobních faktorů, především pracovní síly. Pokud je pracovní síla v regionu efektivně využívána, dochází k ekonomickému růstu daného regionu. Z hlediska zaměstnanosti by mohla pomoci řízená migrace. Ta by umožnila vyrovnávat rozdíly v nezaměstnanosti jednotlivých regionů.

Dalším faktorem je optimální rozmístění firem a ekonomických subjektů vytvářejících pracovní místa pro občany regionů. Snahou je vytvářet nová pracovní místa v regionech

a podporovat mobilitu pracovníků do regionů s vysokou nezaměstnaností. V posledních letech narůstá také důležitost ekologie. Při regionálním rozvoji může docházet ke znečišťování životního prostředí a ničení přírodních krás. To může ovlivnit cestovní ruch v regionu a náklady na odstraňování znečištění a odpadů. Rozvoj v regionech by proto neměl probíhat za cenu ničení životního prostředí. Mezi další faktory, které ovlivňují regionální politiku, patří i sociální podmínky v regionu nebo politická situace. Aby mohla být realizována regionální politika, mělo by dojít k naplnění tří předpokladů. Prvním předpokladem je existence rozdílů mezi regiony. Druhým předpokladem je politická schopnost a vůle řešit problémy a třetím je ekonomická možnost dané problémy řešit [25].

1.2 Nástroje regionální politiky

Nástroje regionální politiky jsou prostředky nebo postupy, které jsou nutné k výkonu regionální politiky a vedou k naplnění stanovených cílů. Tyto nástroje lze rozčlenit do několika skupin. Ekonomické nástroje se člení především na makroekonomické a mikroekonomické. Další skupinou jsou nástroje, které nejsou ekonomické povahy. Mohou to být například administrativní, institucionální nebo koncepční nástroje [22].

1.2.1 Makroekonomické nástroje

Podstatou makroekonomických nástrojů je především snaha o přilákání kapitálu do daného regionu. Nedostatkem je, že jejich používání je částečně omezené, protože zde dochází ke střetu cílů regionální politiky a národohospodářských cílů jako žádoucí míra inflace nebo vyrovnaná platební bilance. Podle publikace Regionální politika a její nástroje [39] lze rozlišit tři hlavní makroekonomické nástroje – fiskální politiku, monetární politiku a protekcionismus.

Fiskální politika je nástroj založen především na redistribuci finančních prostředků mezi regiony ze státního rozpočtu a na využití daňového systému státu. Důležitý je princip solidarity. Ten je založen na tom, že více rozvinutější regiony přispívají více do státního rozpočtu než méně rozvinuté regiony. Méně rozvinuté regiony dostávají více prostředků prostřednictvím sociálních výdajů státu. Stát také může podpořit zaostalé regiony nákupem statků nebo služeb prostřednictvím státních výdajů nebo zadáváním pracovních zakázek firmám sídlících v daných regionech.

Využívání *monetární politiky* jako nástroj pro regionální politiku je svázané s ovlivňováním inflace a spoluprací mezi státem a bankovním sektorem. Nástroj spočívá

v usnadňování přístupu regionů k úvěrům, ovlivňování úrokových měr a lhůt splatnosti pro regiony.

Protekcionismus je nástroj, který je založen na dovozních clech a limitech. V podstatě se jedná o uvalení cla na produkty vyráběné v zaostalých regionech a tím orientovat poptávku po domácí produkci. Toto opatření by mělo poskytnout ochranu daným podnikům a dát jim možnost zvyšovat produkci, snižovat náklady a posilovat svou konkurenceschopnost. Tato opatření by měla být krátkodobá.

1.2.2 Mikroekonomické nástroje

Mikroekonomické nástroje jsou založeny na ovlivňování rozhodnutí ekonomických subjektů o jejich lokalizaci v regionech. Cílem je udržovat rovnováhu na regionálních trzích práce a kapitálu. Mezi mikroekonomické nástroje tedy patří pohyb pracovních sil a pohyb kapitálu. Jde tedy o podporu mobility výrobních faktorů.

Pohyb pracovních sil je nástroj založen na migraci a mobilitě obyvatelstva určitého regionu. Používá se ke stabilizaci pracovních sil a podpoře rekvalifikace. Cílem je správně reagovat na meziregionální rozdíly ve mzdách a zaměstnanosti v regionech. Podporovat přesun obyvatel do regionů, kde není dostatek pracovních sil. Nástroj tedy může mít podobu podpory rekvalifikačních programů, podporu mobility pracovních sil nebo třeba podporu při hledání ubytování nebo nákupu nemovitosti.

Pohyb kapitálu představuje nástroj, jehož cílem je vytvořit nová pracovní místa ve spolupráci s již usídlenými firmami nebo přilákáním nových firem. Nástroj má podporovat rozšiřování výroby u stávajících firem a vytvářet podmínky pro zakládání nových firem nebo k přesídlení firem z jiných regionů. Takové ovlivnění může mít dvě formy. První je snaha o zvýšení přitažlivosti zaostalých regionů a stimulovat tak firmy ke vstupu do regionu. Může to být například formou subvencí nebo daňových zvýhodnění. Druhou formou je zpřísnění podmínek pro firmy v regionech, kde je přebytek firem, a donutit některé přesunout své sídlo do jiného regionu. [22], [39].

1.2.3 Neekonomické nástroje

K realizaci regionální politiky není nutné používat jen makroekonomické a mikroekonomické nástroje, ale lze použít i řadu dalších nástrojů. Jedny z takových nástrojů jsou *administrativní nástroje*. Ty mohou mít podobu legislativních omezení, zákazů nebo administrativních opatření. Používání takových nástrojů mívá represivní charakter, jelikož může dojít ke zrušení firem z různých odvětví.

Dalším důležitým nástrojem se stávají nástroje *institucionální*. Ty představují regionální rozvojové agentury, které zabezpečují celou řadu regionálních plánů a programů pro dané regiony. Poskytují své služby podnikatelským subjektům, subjektům veřejné správy a pomáhají při realizaci programů Evropské unie. Existují také *věcné* nástroje regionální politiky, které jsou založeny na poskytování poradenských služeb ekonomickým subjektům, propagaci regionu nebo vytváření a zprostředkovávání hospodářských a průmyslových zón pro ekonomické subjekty, které je mohou využívat pro svou výrobu [22], [39].

1.3 Aktéři regionální politiky

Při realizaci regionální politiky se do procesu zapojuje celá řada aktérů na různých úrovních. Tyto subjekty budují vzájemné vztahy a přispívají k regionálnímu rozvoji daného území. Zapojují se subjekty veřejného, ale i soukromého sektoru v daném regionu. Mezi aktéry na obecní úrovni lze zařadit: [2]

- obce,
- příspěvkové organizace zřízené obcí,
- podnikatele v obci,
- spolky, sdružení.

Za aktéry na krajské úrovni lze označit:

- kraje,
- svazky obcí,
- místní akční skupiny,
- podnikatelské subjekty,
- neziskové organizace,
- vysoké školy.

Aktéři na státní úrovni jsou:

- ministerstva,
- svazky měst,
- komory,
- vláda.

Jedním z nejdůležitějších aktérů regionální politiky je Ministerstvo pro místní rozvoj. Ministerstvo pro místní rozvoj má za úkol vypracovat a realizovat koncepce a strategie nebo poskytovat podpůrné programy a strategie obnovy. Tyto dokumenty a strategie mají za úkol

pomoci dosahovat základních cílů regionální politiky, posilovat jejich soudržnost a zvyšovat konkurenceschopnost.

Základním dokumentem Ministerstva pro místní rozvoj v České republice je *Strategie regionálního rozvoje České republiky*. Tento dokument je platný pro období 2014 – 2020 a propojuje národní regionální politiku s regionální politikou Evropské unie. Z tohoto dokumentu pak vychází regionálně zaměřené rozvojové programy. Jedná se o dokument dlouhodobého charakteru.

Dalším dokumentem Ministerstva pro místní rozvoj je *Akční plán realizace strategie regionálního rozvoje*. Zde se jedná o dokument krátkodobého charakteru, který konkretizuje a rozpracovává Strategii regionálního rozvoje České republiky. Akční plán je realizován prostřednictvím finančních i nefinančních nástrojů. Finanční nástroje jsou tvořeny Evropskými strukturálními a investičními fondy a dotačními programy. Akční plány bývají zpracovány na dobu dvou let.

Pokud stát nebo region zasáhne živelná pohroma, Ministerstvo pro místní rozvoj má za úkol zpracovat návrhy strategií pro obnovu území, které předloží vládě ke schválení, a na jejich základě dochází ke konkrétní pomoci při obnově stabilizace postiženého regionu [26].

1.4 Regionální politika v Evropě

Regionální politika je jednou z hlavních politik Evropské unie. Jejím cílem je snižovat ekonomické a sociální rozdíly mezi regiony v členských státech Evropské unie a je důležitá pro budování jednotného trhu. Jedním z prostředků, jak toho dosáhnout je společná měna, která má napomoci minimalizovat vlivy na ekonomiku způsobenou měnovými kurzy. Nejdůležitějšími nástroji jsou fondy nebo dotační programy, které mohou využívat slabší regiony členských zemí. Podstatou společné evropské regionální politiky je snižování rozdílu mezi regiony a zvyšování jejich konkurenceschopnosti.

Nástroje, které tomu měly dopomoci, začaly vznikat na počátku integračních procesů v Evropě. Od roku 1958 existuje Evropský sociální fond, Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond a Evropský fond pro regionální rozvoj. V roce 1968 bylo také zřízeno Generální ředitelství pro regionální politiku.

Politika soudržnosti v Evropě vznikala v 70. letech jako reakce na vstup států do Evropského společenství s velkými meziregionálními rozdíly. Jedním takovým státem byla Velká Británie. Ta zaujímala odlišný postoj oproti dalším členským zemím. Nezavázala se

přijmout společnou měnu a nestala se součástí Schengenského prostoru. Důraz na regionální politiku se začal klást také po vstupu Španělska, Řecka a Portugalska. Jedná se o státy s velkými meziregionálními rozdíly. Regionální politika byla označena za zásadní pro posilování Společenství a v roce 1986 byla Jednotným evropským aktem zavedena legislativa pro integrovanou regionální politiku. V souvislosti s tím došlo k rozvoji této politiky a k zaměření na podporu málo rozvinutých regionů a byly zavedeny principy koncentrace, programování, partnerství a doplňkovosti [30], [31].

Od roku 1988 do roku 2000 došlo k řadě změn v oblasti regionální politiky. V roce 1988 byl navýšen rozpočet strukturálních fondů na 68 miliard a byly zahrnuty pod regionální politiku. Po přijetí Maastrichtské smlouvy v roce 1993 vznikly nové nástroje jako například fond soudržnosti nebo výbor regionů a rozpočet fondů se zvýšil na 200 miliard. V roce 1993 už výše zmíněné fondy tvořily třetinu rozpočtu Evropské unie.

V roce 1999 se navýšil rozpočet na 213 miliard eur a novým členům vstupujících do Evropské unie v letech 2004 – 2006 bylo přiznáno dalších 22 miliard eur. Další změny přinesla Lisabonská smlouva. Na základě Lisabonské smlouvy byla územní soudržnost zařazena mezi cíle Evropské unie a nově se měla více zaměřit na venkovské oblasti, regiony procházející průmyslovou obměnou a regiony, které jsou trvale znevýhodněny demografickými a přírodními podmínkami. Podle nového právního rámce Evropská unie respektuje národní místní a regionální samosprávy a podporuje regionální soudržnost. Také došlo k posílení pozice Výboru regionů. Na evropské úrovni existují i další instituce v oblasti regionální politiky. Jedná se například o Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku, Výbor pro regionální rozvoj nebo Komise pro politiku územní soudržnosti a rozpočet Evropské unie [30], [31].

V současnosti si regionální politika dává za cíl vytvářet nová pracovní místa, posilovat konkurenceschopnost, udržitelný rozvoj, hospodářský růst a zlepšení kvality života obyvatel. V letech 2014 – 2020 je realizace regionální politiky prováděna prostřednictvím Evropských strukturálních a investičních fondů, které tvoří Evropský fond pro regionální rozvoj, Fond soudržnosti, Evropský sociální fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský rybářský a námořní fond. V rozpočtu bylo pro toto období vyčleněno více než 350 miliard eur. Financování z těchto fondů vychází z principu solidarity, subsidiarity, koncentrace, partnerství, programování adicionality a monitorování a vyhodnocování.

Během tohoto období by mělo dojít k naplnění těchto cílů [31]:

- zaměstnáno 75 % lidí ve věku 20 – 64 let,
- investovat 3 % hrubého domácího produktu Evropské unie do výzkumu a vývoje,
- snížení emisí skleníkových plynů v Evropské unii o 20 % oproti úrovni z roku 1990,
- snížit počet studentů, kteří nedokončí vzdělání, o 10 %,
- minimálně o 20 milionů méně lidí zasažených nebo ohrožených chudobou a sociálním vyloučením,
- minimálně o 20 milionů méně osob se znevýhodněním a lidí ohroženým chudobou či sociálním vyloučením.

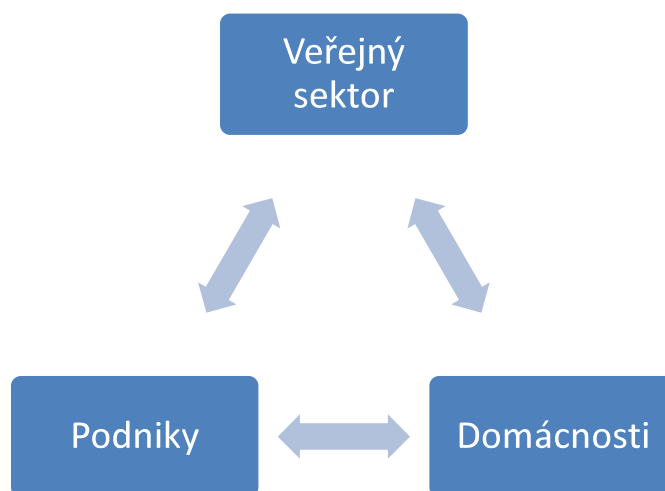
1.5 Regionální rozvoj

Regionální rozvoj je popsán řadou definic. Může být definován jako „*Regionální rozvoj je komplexem procesů, které probíhají uvnitř regionů a které se týkají pozitivních ekonomických, sociálních, environmentálních a jiných proměn regionu*“. [6] Regionální rozvoj se také označuje jako „proces pozitivních změn“. Na základě tohoto procesu dochází ke zlepšení kvalitativních a také kvantitativních znaků určité oblasti. Skokan [36 s. 67] definuje regionální rozvoj jako „*Regionální rozvoj je představován komplexem procesů probíhajících v složitém systému regionu. Pro ovlivňování a řízení těchto procesů je nezbytný systémový přístup*“. Důležité je správně rozlišovat mezi pojmy regionální rozvoj a regionální růst. Pod pojmem regionální růst si můžeme představit zvýšení produktu daného regionu za určité časové období.

Regionální rozvoj by měl být především chtěný a mělo by se k němu směřovat. Regionální rozvoj by tedy měl být v zájmu občanů a společnosti daného regionu. To by mělo být zajištěno prostřednictvím demokratického prostředí v daném regionu. Jednotlivé politické strany a jejich představitelé by měli prostřednictvím svých volebních programů předkládat občanům své plány a vize ohledně regionálního rozvoje, a právě občané by měli mít možnost si v rámci demokratických voleb vybrat směr, který chtějí. [32]

1.5.1 Účastníci regionálního rozvoje

Všechny účastníky regionálního rozvoje lze rozdělit do tří hlavních skupin uvedených na obrázku č. 1.

Obrázek 1: Vztahy mezi účastníky regionálního rozvoje

*Zdroj: Vlastní
zpracování podle [4], [15]*

První skupinu účastníků představují podniky. Jedním z faktorů, kterým podniky ovlivňují regionální rozvoj, je jejich lokalizace. V rámci lokalizace podniky rozhodují, do jakých regionů soustředí své pobočky a jaké aktivity budou na daných územích realizovat. Může se jednat o výrobní, výzkumné nebo obchodní aktivity. Dalším z faktorů, který ovlivňuje rozvoj regionů, může být i mzdová politika podniků. Podniky svou mzdovou politikou ovlivňují důchody v regionech a tím působí na trh práce a také trh statků a služeb. Podniky na území určitého regionu budují obchodní a dodavatelské sítě, které ovlivňují prostorovou strukturu regionů.

Dalším účastníkem jsou domácnosti, respektive jednotlivci. Ti mohou představovat nejen spotřebitele, ale také zaměstnance, živnostníky nebo investory. Podobně jako podniky lokalizují své činnosti. Důležitá je jejich mobilita za prací. Dojíždění za prací se mění i v závislosti na rozvoji dopravy. Čím dál častěji dochází k tomu, že se lidé rozhodnou dojíždět za prací i daleko mimo své bydliště i do jiných regionů.

Poslední skupinou účastníků je veřejný sektor. Veřejný sektor je jedním z nejdůležitějších subjektů. Veřejný sektor ovlivňuje umístění veřejných zařízení, zřizuje veřejné instituce, vytváří právní rámec, legislativní a sociální podmínky pro obyvatele nebo daně, které se mohou na území různých regionů lišit. Veřejný sektor také zajišťuje infrastrukturu v daném regionu. Ta je velmi důležitá pro rozvoj regionu. Vysoká kvalita dopravní nebo komunikační

infrastruktury zlepšuje možnosti v oblasti podnikatelských aktivit a pomáhá daným regionům zvyšovat svou konkurenceschopnost. Stejně tak důležité je i veřejné školství. Vyšší kvalita školství ovlivňuje úroveň vzdělanosti v regionu, což vede k lepší pracovní síle a pozitivně tak působí na pracovní trh [4], [15].

1.6 Ukazatele regionálního rozvoje

Úroveň regionálního rozvoje je možné sledovat prostřednictvím širokého souboru ukazatelů na základě kterých bude provedena analýza a následně zjišťování meziregionálních rozdílů států Visegrádské čtyřky. Každý z těchto ukazatelů sleduje a následně vyhodnocuje danou oblast regionálního rozvoje a plnění cílů regionálních politik a programů. Ukazatele jsou sledovány a zaznamenávány statistickými úřady a musí plnit kritéria jako spolehlivost, jedinečnost, měřitelnost, správnost nebo využitelnost. Využití těchto ukazatelů je pro analýzu regionálního rozvoje nebo politická rozhodování velice důležité.

Pro sledování regionálního rozvoje si jednotlivé státy vybírají ukazatele, které budou v daném období sledovat, a zahrnou je do svých regionálních programů. Česká republika si pro sledování meziregionálních rozdílů vybrala dvě skupiny ukazatelů pro ekonomickou a sociální oblast a definovala je ve *Strategii regionálního rozvoje ČR pro období 2014 – 2020* [40]:

- hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele,
- čistý příjem domácností na jednoho obyvatele,
- hrubá přidaná hodnota,
- míra ekonomické aktivity obyvatel,
- průměrná produktivita práce,
- daňová výtěžnost obcí na jednoho obyvatele,
- zadluženost obcí na jednoho obyvatele,
- obecná míra nezaměstnanosti,
- míra dlouhodobé nezaměstnanosti,
- míra registrované nezaměstnanosti,
- index závislosti II,
- výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi,
- počet vyplacených dávek/počtu obyvatel,
- saldo migrace.

Některé z těchto ukazatelů jsou použité v publikaci Regionální disparity: Disparity v regionálním rozvoji země - pojetí, teorie, identifikace a hodnocení od Kutscherauera, Skokana, a kolektivu dalších autorů. [14] Jedná se o monografii zabývající se regionálními disparitami v Evropské unii a ve středoevropských státech, která vznikla na základě výzkumného programu Ministerstva pro místní rozvoj. V publikaci byly použity ukazatele z oblastí obyvatelstva a území, ekonomiky, výzkumu a inovací, informačních technologií, trhu práce a dopravní infrastruktury. Konkrétní ukazatele, které autoři vybrali, jsou uvedené v tabulce č. 1.

Tabulka 1: Ukazatele regionálního rozvoje

Obyvatelstvo a území
Průměrný počet obyvatel v tis.
Rozloha v km ²
Hustota obyvatel na km ²
Ekonomika
Regionální HDP/obyvatele v PPS v % EU 27
Regionální HDP/obyvatele v PPS
Výzkum a vývoj
Výdaje na výzkum a vývoj
Informační společnost
Domácnosti s přístupem k internetu v %
Trh práce
Míra zaměstnanosti v %
Míra nezaměstnanosti v %
Podíl dlouhodobé nezaměstnanosti
Dopravní infrastruktura
Dálnice
Železnice

Zdroj: [14]

Stejnou problematikou, která využívá ukazatele ekonomického rozvoje, se zabývá metodika hodnocení ekonomického a rozvojového potenciálu území, kterou zpracovala společnost ADVISEREURO, a.s. pro Ministerstvo pro místní rozvoj a která jednotlivé ukazatele řadí do oblastí lidských zdrojů, ekonomických aktivit, inovační výkonnosti, podpory podnikání, geografické polohy a dopravní dostupnosti. [18]

Pro analýzu bylo nutné z každé oblasti vybrat některé z těchto ukazatelů. Jako ukazatele pro následující analýzu v této práci byly vybrány zejména s ohledem na dostupnost dat – **hrubý domácí produkt přepočtený na jednoho obyvatele** popisující ekonomickou

výkonnost každého regionu bez ohledu na jeho velikost. Dále **procentuální podíl výdajů na vědu a výzkum na hrubém domácím produktu**, který popisuje inovační prostředí regionu, **příjmy domácností přepočtené na obyvatele**, **tvorba hrubého fixního kapitálu**, **míra nezaměstnanosti** a **zaměstnanosti** v regionu popisující situaci na trhu práce a také **délka dálnic a železnic** v daném regionu.

Tyto ukazatele zahrnují oblasti ekonomické výkonnosti, produktivity práce, inovačního prostředí, investičního prostředí i dopravní infrastruktury, která je také velice důležitá pro rozvoj regionu. Jedná se o nejčastěji užívané a důležité ukazatele používané pro porovnávání rozdílů mezi regiony a zjišťování jejich ekonomického potenciálu.

2 VISEGRÁDSKÁ ČTYŘKA

Visegrádská čtyřka je název pro uskupení regionů střední Evropy, konkrétně České republiky, Slovenské republiky, Polska a Maďarska. Tato aliance vznikla 15. února 1991 především z důvodu vzájemné spolupráce v daných oblastech, posílení konkurence a stability ve střední Evropě a společné evropské integrace. V minulosti také docházelo k návrhům o rozšíření Visegrádské skupiny o další země.

V roce 2013 přišel Miloš Zeman s návrhem přizvat Rakousko a Slovinsko, ale návrh nebyl přijat. S návrhem rozšířit Visegrádskou skupinu o Rakousko přišel Miloš Zeman společně se Svobodnou stranou Rakouska naposledy v roce 2016, ale návrh znovu nebyl přijat.

2.1 Historický vývoj

Inspirace pro založení Visegrádské skupiny vychází z událostí v roce 1335, kdy došlo k setkání králů Jana Lucemburského, Karla I. Roberta a Kazimíra III. Velikého ve městě Visegrád. Představitelé tehdejších Uher, Čech a Polska se na setkání domluvili na společném přátelství a pomoci v oblasti politiky a obchodu. Za dalších 656 let v roce 1991 došlo na stejném místě k dalšímu setkání představitelů těchto zemí. V tu dobu se ve Visegrádu sešel prezident České a Slovenské Federativní republiky Václav Havel s polským prezidentem Lechem Wałęsą a maďarským premiérem Józsefem Antallem a společně podepsali deklaraci o spolupráci tří zemí střední Evropy.

Spolupráce měla zemím po pádu komunistického režimu pomoci v přechodu ke svobodné a demokratické společnosti a k celoevropské integraci. Tak došlo ke vzniku tehdejší Visegrádské trojky. Po rozpadu Československa se změnil název a označení na Visegrádskou čtyřku. Jejich cílem nebylo izolovat se od ostatních, ale naopak navázat spolupráci s ostatními evropskými státy, především s nejbližšími sousedy.

Velký krok v integraci a zahraniční spolupráci nastal v roce 1999, kdy Česká republika, Maďarsko a Polsko vstoupily do Severoatlantické aliance (NATO) a následně v roce 2004 kdy všechny čtyři země vstoupily do Evropské unie. Tím se této skupině otevřely nové možnosti spolupráce s ostatními evropskými státy a lepší možnost zajistit stabilitu ve střední Evropě. Visegrádská skupina spolupracuje například s Rakouskem, Slovinskem a dalšími státy střední a východní Evropy v rámci partnerství a programů. Jedním z takových programů je například program V4+, který je založen na každoročním summitu vysokoškolských studentů ze zemí Visegrádské skupiny a spolupracujících zemí Rakouska a Německa [9], [17].

2.2 Struktura Visegrádské čtyřky

Jak již bylo zmíněno, Visegrádskou skupinu tvoří čtyři středoevropské státy - Česká republika, Maďarsko, Polsko a Slovensko. Pravidelně jeden z těchto států získá předsednictví, které se mění každý rok o půlnoci 30. června. Od 1. července tedy předsedá další země v pořadí. Role předsednictví je pro daný stát významná především z důvodu tvorby a aplikace předsednických programů. Stát, který aktuálně předsedá, musí vytvořit předsednický program, podle kterého se bude ten aktuální rok řídit. Tím vlastně určí směr, kterým se bude Visegrádská čtyřka ubírat. Předsednická země také v rámci tohoto programu určí cíle, kterých bude chtít dosáhnout. Právě proto, aby došlo ke spravedlivému vedení celého uskupení a stanovování cílů, je celé předsednictví založeno na již zmíněném rotačním principu.

První předsednictví v letech 1991/1992 obstaralo Československo v čele s tehdejšími premiérem Mariánem Čalfou. Další předsednictví už připadlo samostatné České republice v letech 1995/1996 s premiérem Václavem Klausem. V následujících letech Česká republika předsedala Visegrádské čtyřce ještě pětkrát, a to v letech 1999/2000, 2003/2004, 2007/2008, 2011/2012 a 2015/2016. Mezitím se na premiérském postu vystřídal Miloš Zeman, Vladimír Špidla, Mirek Topolánek, Petr Nečas a Bohuslav Sobotka. V roce 2017/2018 Visegrádské čtyřce předsedalo Maďarsko. V letech 2018/2019 předsedá Slovensko. Českou republiku čeká další předsednictví v letech 2019/2020.

Jinak ale Visegrádská skupina nemá žádnou pevnou organizační strukturu, čímž se odlišuje od organizací, jako je Evropská unie. Chod organizace je zabezpečen prostřednictvím představitelů jednotlivých zemí a jejich Ministerstvech zahraničních věcí. Jediné pevné součásti organizační struktury Visegrádské skupiny jsou Mezinárodní visegrádský fond a Visegrádská bojová skupina. [45]

2.3 Mezinárodní visegrádský fond

Visegrádský fond vznikl v červnu roku 2000 jako instituce pro podporu spolupráce mezi členskými zeměmi a k financování vědeckých, kulturních, vzdělávacích a dalších projektů, které mají pomáhat v podpoře vzdělání, kreativity a vzájemných vztahů mezi lidmi daných členských států.

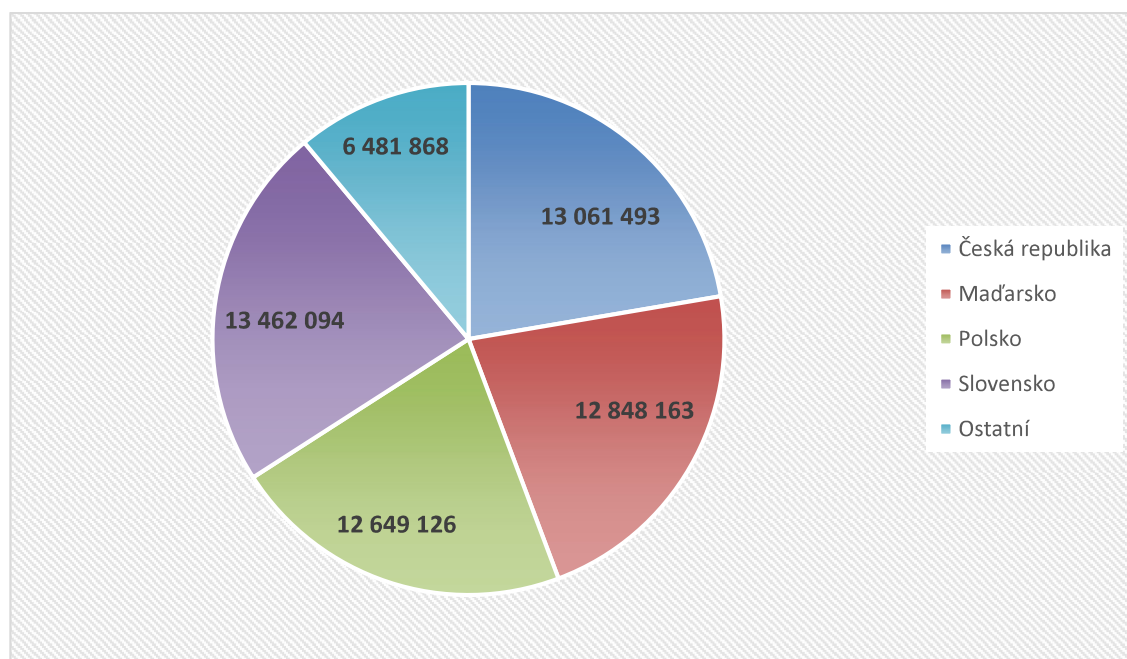
Mezinárodní visegrádský fond tvoří řídicí orgány, kterými jsou Konference ministrů zahraničních věcí a Rada velvyslanců a výkonný orgán, kterým je ředitel Mezinárodního visegrádského fondu sídlící v Bratislavě. Fond tedy poskytuje granty a studijní stipendia dle různých programů především pro nevládní organizace, kraje, obce a různá vzdělávací

zařízení. Fond už podpořil více než pět tisíc různých grantových projektů a stipendií v hodnotě větší než padesát milionů euro.

V poslední době také dochází k podpoře aktivit i v zemích mimo Visegrádskou skupinu, například v balkánských zemích, severských zemích, Tchaj-wanu, Japonsku, USA, Německu nebo Holandsku, založených na společných partnerských programech. Například představitelé Německa se pravidelně scházejí s představiteli Visegrádské čtyřky a plánují spolupráci v rámci společného programu V4+Německo. S rostoucí podporou, kterou fond poskytuje, se také průběhem let zvyšuje celkový objem rozpočtu, kterým fond disponuje.

Rozpočet je tvořen příspěvků, které vkládají členské země. V současné době připadá na každý členský stát dva miliony eur ročně. Celkový roční rozpočet v posledních letech tedy tvoří osm milionů eur [20].

V grafu na obrázku č. 2 je vidět poskytnutá podpora jednotlivým státům od roku 2000, kdy byl fond založen, do roku 2014. Za toto období bylo poskytnuto více než 50 000 000 eur.

Obrázek 2: Podpora jednotlivým státům v letech 2000 – 2014 (v €)

Zdroj: upraveno podle [3]

Nejvíce finančních prostředků bylo poskytnuto Slovensku (13 462 094 eur). Zemím, které nejsou součástí Visegrádské skupiny, bylo poskytnuto celkem 6 481 868 eur. Největší část byla poskytnuta Ukrajině (3 403 882 eur), Bělorusku (1 556 659 eur) a Gruzii (1 258 365 eur).

2.3.1 Konference ministrů zahraničních věcí a Rada velvyslanců

Konference ministrů zahraničních věcí je řídicím a nejvyšším orgánem Mezinárodního visegrádského fondu a je složena z ministrů zahraničních věcí členských států Visegrádské skupiny. Od prosince roku 2017 tuto pozici za Českou republiku zastává bývalý ministr obrany Martin Stropnický, který ve funkci ministra zahraničních věcí nahradil Lubomíra Zaorálka.

Konference ministrů zahraničních věcí má na starost především finanční vztahy fondu. Schvaluje rozpočet fondu, který předkládá Rada velvyslanců, a určuje výši a splatnost členských příspěvků každého státu Visegrádské skupiny. Mimo to schvaluje jednací řád fondu. Konference ministrů zahraničních věcí také ze svých členů vybírá a jmenuje prezidenta.

Předsednictví bývá roční a rotuje podle anglického abecedního pořadí mezi členskými státy. Za rok 2017 komisi předsedalo Slovensko. Podle tohoto postupu, Česká republika předsedá komisi v roce 2018. Členové orgánu se schází minimálně jednou ročně, kdy dochází ke kontrole plnění stanovených úkolů a přijímání nových usnesení. Usnesení jsou přijímána jednomyslně [1].

Rada velvyslanců je druhým řídicím orgánem ve struktuře fondu. Je složena z velvyslanců členských států nebo z *chargé d'affaires a.i.*¹ akreditovaných u příslušných ministerstvech zahraničních věcí. Rada velvyslanců má na starost přípravu zpráv o provádění operací fondu, sestavuje programy pro zasedání Konference ministrů zahraničních věcí a schvaluje projekty, které jsou vybrány pro financování z rozpočtu fondu. Členové rady se schází jednou za půl roku a na sezeních diskutují o postupech, které jsou důležité pro plnění cílů fondu [1].

2.3.2 Grantové programy

Mezi první grantové programy lze zařadit tzv. *malé granty a standardní granty*. *Malé a standardní granty* jsou poskytovány žadatelům na projekty z oblasti kultury, vzdělání, vědy a výzkumu, přeshraniční spolupráce, výměny mládeže a rozvoje turistiky. Každý zájemce o grant má čtyři možné termíny pro podání žádosti. A to vždy první den v březnu, červnu, září nebo prosinci. Každému žadateli může být na jeden projekt přiděleno maximálně 6 000 euro do hranice 80 % celkových nákladů na projekt.

¹ Jedná se o diplomatickou funkci pro vedoucího diplomatické mise v zahraničí. Oproti funkci velvyslance nemusí být akreditována u hlavy cizího státu.

Standardní granty jsou poskytovány na projekty ze stejných oblastí jako malé granty, ale liší se ve výši finančních prostředků. Standardní granty jsou poskytovány v hodnotě od 6 000 eur výše a stejně jako u malého grantu částka nesmí překročit hranici 80 % nákladů. Každý z těchto grantů je poskytován na určitou dobu. U malého grantu se jedná o dobu maximálně šesti měsíců a u standardního grantu maximálně dvanácti měsíců.

Dalším grantovým programem je od roku 2005 *Visegrádský strategický program*. Mezinárodní visegrádský fond vytyčí strategické priority, které mají posílit spolupráci mezi zeměmi Visegrádské skupiny a jejich společnými partnery a na tyto priority jsou projekty strategického programu zaměřeny. Na rok 2017 byla stanovena tato témata: *Regionální spolupráce pro konkurenceschopnost a konektivitu, Bezpečnost a stabilita, Propagace Visegrádské čtyřky*. Do tohoto programu musí být zapojeni partneři ze všech visegrádských zemí. Grant je obvykle poskytován ve výši 50 000 eur a nesmí překročit hranici 70 % celkových nákladů. Žadatelé o grant musí předložit žádost do 15. dubna. Grant je poskytován na dobu maximálně tří let.

Další program s názvem *Visegrádský univerzitní studijní grant* vznikl v roce 2008 a je zaměřen na podporu vzdělávání. V rámci tohoto grantového programu jsou poskytovány univerzitám a studentům finanční prostředky. Tyto univerzity mají ve svém studijním programu visegrádská studia, která jsou zaměřena právě na země Visegrádské čtyřky. Tento grant bývá poskytován ve výši od 10 000 eur do 50 000 eur v závislosti na kurzu nebo programu, který bude daná univerzita poskytovat. V roce 2013 vznikl na základě tohoto programu modifikovaný program s názvem *Visegrádský univerzitní studijní grant – Joint Degree*. Na základě tohoto programu je možné studovat magisterský studijní obor zaměřený na Visegrádskou skupinu. Vysoká škola, která toto studium umožňuje, se nachází v každém státu Visegrádské skupiny.

Ve stejném roce vznikl také program *Visegrad+*, který má podpořit partnerství a posílení demokracie v zemích mimo Evropskou unii, konkrétně v zemích západního Balkánu. Jako součást tohoto programu vznikl také subprogram s názvem *Visegrad 4 Easter Partnership*, který je zaměřen na země východní Evropy. Všechny granty jsou uvedené v oficiálních dokumentech vydaných Mezinárodním visegrádským fondem [20], [42].

2.3.3 Stipendijní programy

Visegrádský fond neposkytuje jen granty, ale také stipendia. Ta jsou poskytována studentům magisterských nebo postgraduálních programů na univerzitách v zemích Visegrádské čtyřky. Existuje více druhů stipendií. Prvním jsou tzv. *in – coming*

scholarships, které jsou poskytovány studentům ze zemí jihovýchodní a východní Evropy, kteří mají zájem studovat v některé zemi Visegrádu. Další skupinou jsou *out – going scholarships*, které jsou naopak poskytovány studentům ze zemí Visegrádu, kteří mají zájem studovat v některé z zemí východní a jihovýchodní Evropy. Poslední jsou *intra – visegrad scholarships*. Ty jsou poskytovány studentům ze zemí Visegrádu, kteří chtějí studovat v některé z jiných členských zemí Visegrádu.

Postupem času začalo docházet ke spouštění nových stipendijních programů. V roce 2007 byl spuštěn stipendijní program s názvem Visegrádský umělecký rezidenční program. Jedná se o program pro umělce ze zemí Visegrádu, který je dále rozčleněn na čtyři subprogramy - Vizuální a hudební umění, Visegrádský literární program, Múzická umění a Visegrádský umělecký program pro výtvarníky v New Yorku.

V roce 2011 byl spuštěn program stipendií v rámci archivu Open Society (OSA), které je udělováno novinářům, vědcům a umělcům, kteří mají zájem o výzkum na OSA a jejichž projekty jsou přípustné pro výzkumné priority fondu. Příjemcem tohoto stipendia jsou občané ze zemí Visegrádu i z ostatních zemích Evropy. Cílem je napomoci k vytvoření pracovních vztahů a zapojení do výzkumných programů OSA.

Nejnovějším stipendijním programem jsou Visegrádsko–tchaj–wanská stipendia. Ta jsou spuštěna od roku 2012 a jsou udělována výzkumníkům ze zemí Visegrádu, kteří chtějí provádět výzkum na Tchaj–wanu. Tchaj-wan naopak podporuje mobilitu svých vědců do zemích Visegrádu. Tento program je tedy provozován a financován nejen Visegrádským fondem, ale také Ministerstvem vědy a technologií Tchaj–wanu. Přehled těchto stipendijních programů a jejich výše je uvedena v tabulce č. 2 [20], [44].

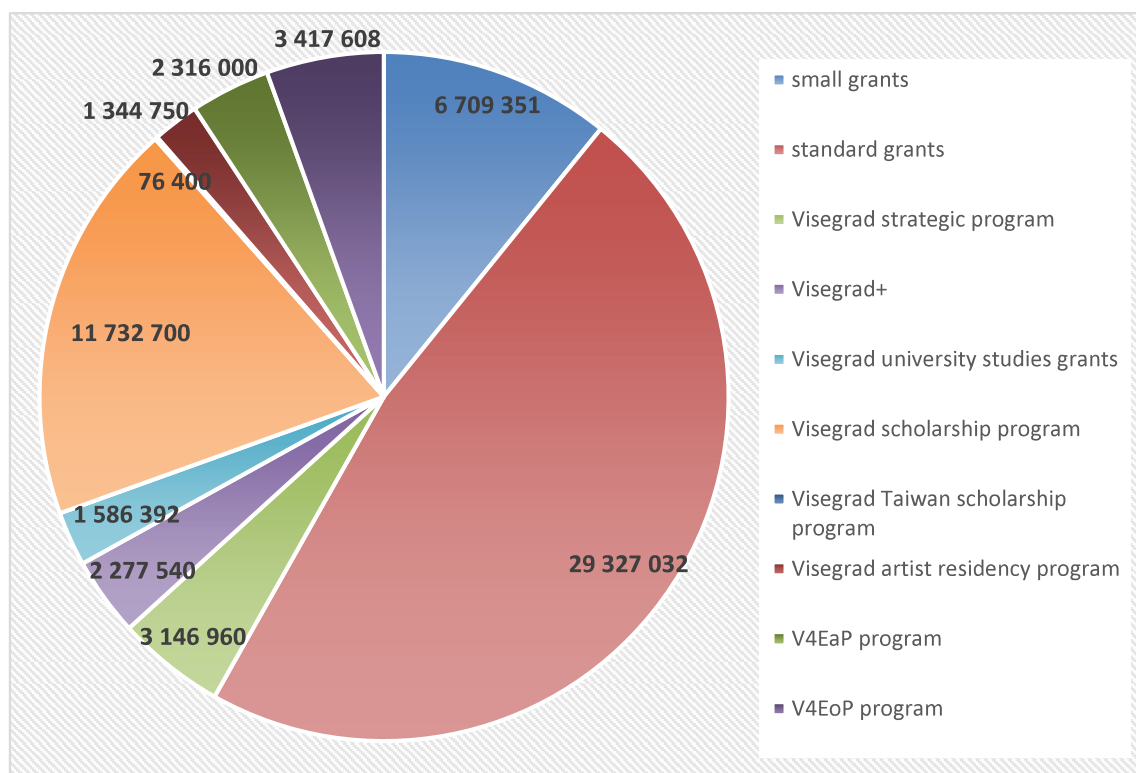
Tabulka 2: Přehled stipendií poskytovaných Mezinárodním visegrádským fondem

Stipendijní program	Období	Částka	Studijní program
Visegrad scholarship program	1-2/1-4 semesters	2 300 € +1 500 € / semester	MA + PhD / Postdoc
Visegrad scholarship program - EaP	1-2/1-4 semesters	2 300 € +1 500 € / semester	MA + PhD / Postdoc
Visegrad scholarship program at OSA	Max. 2 months	2 000 €	MA
Visegrad – Taiwan scholarship	2 semesters	750 € - 1 000 € + 800 € / semester	PhD / Postdoc

Zdroj: upraveno podle [44]

Jak už bylo uvedeno, Mezinárodní visegrádský fond poskytl do roku 2014 více než 50 000 000 eur prostřednictvím grantů a stipendií. V grafu na obrázku č. 3 je znázorněno,

kolik bylo poskytnuto finančních prostředků právě prostřednictvím grantových a stipendijních programů.

Obrázek 3: Poskytnutá podpora dle jednotlivých programů v letech 2000 – 2014 (v €)

Zdroj: upraveno podle [3]

Největší část podpory byla poskytnuta v rámci standardních grantů (29 327 032 eur). Další výrazné podpory byly poskytnuty v rámci Visegrad scholarship program (11 732 700 eur) a malých grantů (6 709 351 eur).

2.4 Visegrádská bojová skupina

V posledních letech začaly evropské země efektivněji využívat výdaje na obranu především prostřednictvím sdílení zbraní, společného vývoje vojenské techniky a budování společných vojenských jednotek, které by měly sloužit k ochraně vnějších hranic a také k využití při mezinárodních vojenských operacích. Podobné spolupráce chtěly dosáhnout také země Visegrádské čtyřky.

V letech 2007 a 2008, kdy Visegrádské skupině předsedala Česká republika, byla představa o společné bojové skupině zahrnuta v předsednickém programu, ale k žádnému výraznému posunu ohledně této společné otázky nedošlo. Zlomovou se stala společná schůze ministrů obrany v Litoměřicích v roce 2012, kde došlo k podepsání dohody vedoucí

k založení společné bojové skupiny a k příslibu účasti na společných vojenských cvičení spolu s jednotkami Sil rychlé reakce NATO.

Členské země nemají takovou ekonomiku, aby se v oblasti obrany mohly rovnat zemím jako Francie, Německo nebo Velká Británie, proto je tato spolupráce velmi prospěšná. Členské státy se mohou podílet na společném financování této oblasti a zvýšit svou konkurenceschopnost v rámci Evropy a NATO. Také mohou společně sdílet možné hrozby a podílet se na jejich společném řešení. Ministři obrany členských zemí společně podepsali dokument *Dlouhodobá vize visegrádských zemí o prohloubení spolupráce v oblasti obrany*, kde ustanovili hlavní oblasti. Jedná se o zvýšení kapacit a nákup techniky, založení nadnárodních jednotek a přeshraniční činnost, vzdělávání a cvičení. [7]

V roce 2014 se s cílem zlepšit spolupráci v oblasti obrany setkali premiéři členských zemí a společně podepsali Budapešťskou deklaraci. Na jejím základě byli pověřeni ministři obrany, aby vytvořili akční plán Visegrádské skupiny v oblasti obrany. Akční plán zahrnuje tyto oblasti: [41]

- *společná Bojová skupina,*
- *obranné plánování,*
- *společný výcvik a vojenská cvičení,*
- *společné nákupy a obranný průmysl,*
- *vojenské vzdělávání,*
- *společná ochrana vzdušného prostoru,*
- *sladování pozic,*
- *komunikační strategie.*

Visegrádská bojová skupina byla uvedena do pohotovostního stavu v roce 2016 a tvořilo ji více než 3 700 vojáků z členských států Visegrádské skupiny a také Ukrajiny, která se v roce 2016 na základě podepsané nóty připojila k dohodě o společné bojové skupině. Hlavní část společné bojové jednotky tvořilo 1 870 vojáků z Polska, tedy členské země, která stojí ve vedení celé bojové skupiny s velitelstvím v polském Krakově. Česká republika zapojila 728 vojáků, kteří měli zajistit především zdravotnictví a logistiku. Maďarsko poskytlo 640 vojáků, kteří tvořili především ženijní jednotky. Slovensko poskytlo 460 svých vojáků specializovaných na ochranu proti zbraním hromadného ničení. Již zmíněná Ukrajina poskytla jen 19 vojáků.

V posledních letech, kdy Evropa čelí migrační krizi a stoupajícímu počtu hrozeb teroristických útoků, začíná sílit zájem na posílení bezpečnosti. Po zapojení Francie a Velké

Británie v bojích v Sýrii se také zvýšil tlak Evropské unie a NATO na členské státy v oblasti posilování svých armád a zvyšování vojenských kapacit. Další pohotovostní stav by měl přijít v roce 2019 [7].

Vytvoření Visegrádské bojové skupiny nebyl první plán spolupráce zemí Visegrádské skupiny v oblasti obrany. Na přelomu 90. let se jednalo o možných návrzích spolupráce. Jedním z nich bylo vybudování společného 3D radaru. Tento návrh se však neuskutečnil, podobně jako modernizace tanku T-72, spolupráce při modernizaci ruských vrtulníků nebo projekt společného výcvikového centra pro letectvo. Nejvíce realizovatelný se zdál být návrh o spolupráci při modernizaci ruských vrtulníků Mi 24 společně s Polskem, které na tomto projektu mělo velký zájem. Ale ani tento projekt nebyl realizován, a to kvůli ztrátě zájmu ze strany České republiky. Ta dostala od Ruské federace nové stroje v rámci deblokace dluhů. Navíc projekt komplikovalo Rusko tím, že nechtělo poskytnout licenční práva pro zásah do jejich původní techniky [38], [43].

2.5 Předsednické programy Visegrádské čtyřky

Dne 29. června 2002 se v maďarském městě Ostřihom sešli premiéři členských států Visegrádské skupiny a společně přijali Dodatek k obsahu visegrádské spolupráce. Tento Dodatek stanovuje povinnost pro předsedající země Visegrádské skupiny vypracovat předsednický program, který obsahuje jejich plán a priority pro období výkonu předsednictví.

V úvodu programu se uvádějí mezinárodněpolitické okolnosti, které mohou ovlivnit výkon předsednictví a současné dění v Evropské unii. Dále obsahuje vytyčené priority a cíle, kterých by daná země za svého předsednictví chtěla dosáhnout. Poslední částí programu obsahují plány zahraniční spolupráce pro daný rok a sektorovou koordinaci [28].

2.5.1 Předsednický program České republiky 2015/2016

Naposledy předsedala Česká republika v roce 2015. Hlavním tématem bylo tehdy posilování vzájemné důvěry mezi členskými zeměmi Visegrádské skupiny. To, že vzájemná důvěra je základem úspěchu, vyjadřovalo i motto českého předsednictví „*V4 Trust*“. Česká republika v posledním předsednickém programu stanovila sedm priorit [28].

1. *Vnitřní soudržnost* – jedním z hlavních cílů bylo posilovat stabilitu a soudržnost, a to především prostřednictvím spolupráce mezi občany, podnikatelskými subjekty a nestátními organizacemi. Důležitým nástrojem pro zpevnění vzájemných vazeb měl

být Mezinárodní visegrádský fond, který je důležitý především pro spolupráci se státy východní Evropy a západního Balkánu.

2. *Spolupráce v oblasti energetiky* – důraz na toto téma narostl zejména po krizi na Ukrajině. Česká republika plánovala především postupnou implementaci projektu Energetické unie.
3. *Evropská politika sousedství, politika rozšíření, podpora transformace a rozvojová pomoc* – aktivity na podporu spolupráce se zeměmi východní a jihovýchodní Evropy.
4. *Bezpečnost a obranná spolupráce* – založeno na plnění stanovených úkolů v Akčním plánu v rámci Víze dlouhodobé spolupráce Visegrádské čtyřky v oblasti obrany a spolupráce s NATO. Novým tématem v této oblasti se stává kybernetická bezpečnost a profesionální vojenské vzdělání.
5. *Aktivní naplňování principu solidarity v EU* – tento bod je zaměřen především na solidaritu v rámci evropské integrace.
6. *Digitální agenda a rozvoj infrastruktury* – předmětem je strategie jednotného digitálního trhu, územního rozvoje a posilování dopravní infrastruktury.
7. *Boj proti daňovým podvodům a únikům* – důraz se klade především na spolupráci v oblasti spotřebních daní.

2.5.2 Předsednický program Polska 2016/2017

Hlavní výzvou pro Polsko jako předsedu bylo upevnit pozici Visegrádské čtyřky v Evropě a zvýšit její viditelnost. Polsko se také snažilo o větší soudržnost mezi členskými státy a možnost společně čelit globálním problémům. Záměrem bylo také zajistit ve spolupráci s ostatními státy větší efektivitu při nakládání se zdroji, kterými disponuje Mezinárodní visegrádský fond. Při tvorbě programu vycházelo z předchozích předsednictví, získaných zkušeností

a osvědčených postupů. Nakonec bylo ustanoveno 5 hlavních priorit pro rok 2016/2017 [27].

1. *Silný hlas Visegrádské čtyřky v Evropské unii* – Polsko se bude snažit o posílení společné pozice v Evropské unii, a hlavně ke koordinaci s agendou Evropské unie v klíčových oblastech a otázkách jako je migrační krize, energetika, environmentální politika a ochrana životního prostředí, víceletý finanční rámec, digitální jednotný trh, vnitřní trh a podpora zaměstnanosti, daňová politika, zemědělská politika, zdraví nebo věda a inovace.

2. *Vytvoření synergií prostřednictvím rozšířeného dialogu* – Priorita zahrnuje spolupráci ve formátu V4+. Polsko chce, aby Visegrádská skupina zůstala otevřená těmto spolupracím a bude se snažit o jejich rozšiřování. Důležité bude také budovat vztahy s mimoevropskými státy. Spolupráce se má soustředit na další středoevropské státy, pobaltské státy a severské státy a na země Beneluxu.
3. *Bezpečnost a stabilita regionu* – tento bod zahrnuje kooperaci s NATO a Evropskou unií v obranné politice. Dále společnou kooperaci při zabezpečování vnitřní bezpečnosti v oblastech jako je boj proti hospodářské kriminalitě, boj proti drogám, boj proti počítačové kriminalitě, boj proti terorismu a extrémismu, přeshraniční pozorování, krizový management a civilní obrana.
4. *Identita a viditelnost* – Polsko se chce zaměřit na sociální oblast a budování společenského zázemí. Bude důležité zapojit také veřejnoprávní televize a rozhlas. Polsko také chce zaměřit pozornost na kulturu, mládež a rozvoj sportu a turistiky.
5. *Soudržnost a propojení* – tato oblast zahrnuje politiku soudržnosti, prostorovou politiku, městskou politiku a smart cities, dopravu a poštovní trh.

2.5.3 Předsednický program Maďarska 2017/2018

Od založení Visegrádské skupiny její význam výrazně vzrostl. Přispívá k prosperitě a stabilitě středoevropských regionů prostřednictvím hospodářské výkonnosti a spolupráce s dalšími zeměmi v rámci balkánské nebo východoevropské spolupráce. Maďarské předsednictví se zaměřuje na rozvoj těchto spoluprací a na koordinaci s Evropskou unií v zásadních otázkách posledních let jako je migrační krize, vystoupení Velké Británie z Evropské unie, diskuse o víceletém finančním rámci nebo koordinace společné zemědělské politiky a politiky soudržnosti. Celý předsednický program je zveřejněn v dokumentu *Hungarian presidency of the Visegrad group* [11].

Maďarsko své předsednictví nazvalo jako „*V4 Connects*“, což odkazuje na úspěchy při propojování čtyř států v oblastech politiky, kultury a ekonomiky. Maďarsko se chce zaměřit na dopravní propojení regionů, inovace a digitalizace a rozvíjení spolupráce s evropskými i mimoevropskými státy. Při tvorbě programu vycházelo z předchozích úspěchů a definovalo 4 hlavní oblasti priorit:

1. *Evropský Visegrád,*
2. *Regionální Visegrád,*
3. *Digitální Visegrád,*
4. *Globální Visegrád.*

Evropský Visegrád zahrnuje dialog o budoucnosti Evropské unie a koordinace na úrovni Evropské unie, odpovědném řešení migrační krize a mezinárodní justiční spolupráci. V rámci Regionálního Visegrádu se bude Visegrádská čtyřka snažit o posilování vnitřních vztahů a ještě efektivnější fungování Mezinárodního visegrádského fondu. Větší důraz na vynakládání stipendií a podporu různých start-up projektů. Státy by se měly zaměřit na rozvoj kultury, vzdělání, mladé rodiny s dětmi, zdraví a sport. Maďarsko chce také pokračovat v akčním plánu společné obranné politiky, rozvoji energetické infrastruktury, regionální dopravy a počítačové bezpečnosti.

Maďarsko se chce také zaměřit na digitalizaci a problémy spojené s rozvojem digitálního věku. Mělo by dojít k vylepšování inovačního prostředí, zapojení regionů do digitálního průmyslu a vytváření nových pracovních míst. Bude probíhat několik summitů spojených s digitálním průmyslem a spolupráci v oblasti vědy a výzkumu s vyspělými státy, jako je Korejská republika, Japonsko nebo USA. Rozvoj digitalizace by se měla také promítnout v jiných oblastech jako třeba v zemědělství, environmentální politika nebo vzdělávání.

V rámci Globálního Visegrádu se bude podporovat spolupráce s globálními partnery. Během maďarského předsednictví byl poprvé organizován summit o spolupráci s Egyptem a také s Izraelem. Pokračovat budou také spolupráce s asijskými zeměmi, USA a nově by mělo dojít k dialogům mezi Visegrádskou čtyřkou a Africkou unií. Maďarsko se také bude snažit podpořit cestovní ruch a turistiku v regionech pomocí propagace, zlepšení sociálních podmínek a marketingu. Také se bude klást důraz na podporu podnikatelských aktivit a vývozu. V říjnu roku 2017 Budapešť jako první hlavní město hostila světové fórum pro rozvoj exportu a shromáždění odborníků z oblastí vývozu. Maďarské předsednictví skončí k 30. 6. 2018.

3 ANALÝZA MEZIREGIONÁLNÍCH ROZDÍLŮ ALIANCE

Než bude provedena analýza meziregionálních rozdílů v zemích Visegrádské čtyřky, je potřeba vymezit vhodné regiony. K výběru regionů byla využita Nomenklatura územních statistických jednotek (NUTS). NUTS jsou územní celky, které byly vytvořeny v roce 1988 pro potřeby statistického úřadu Evropské unie (Eurostat), pro vytváření statistik a jejich následné porovnávání. Členění NUTS se nevyužívá jen v zemích Evropské unie, ale i v některých dalších evropských zemích, například v Norsku, Švýcarsku, Turecku a dalších. Bylo vytvořeno 6 statistických jednotek NUTS označených číslicí od 0 do 5. Jednotlivé jednotky NUTS představují stát, území, regiony, kraj, okres a obec. V roce 1990 vznikla také soustava „Místní samosprávné jednotky“ označené jako LAU. LAU nahradily dřívější NUTS 4 (okresy) a NUTS 5 (obce).

Pro analýzu meziregionálních rozdílů byly využity statistické jednotky NUTS 2. V České republice tvoří NUTS 2 regiony soudržnosti – Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko. V Maďarsku to jsou regiony - Közép-Magyarország, Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld. V Polsku se za NUTS 2 označují Vojvodství – Łódzkie, Mazowieckie, Malopolskie, Slaskie, Lubelskie, Podkarpackie, Swietokrzyskie, Podlaskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie, Lubuskie, Dolnoslaskie, Opolskie, Kujawsko-Pomorskie, Warminsko-Mazurskie, Pomorskie. Slovensko je tvořeno oblastmi – Bratislavský kraj, Západné Slovensko, Stredné Slovensko, Východné Slovensko.

Pro analýzu byly vybrány ukazatele, které vypovídají o rozvoji regionů a vychází ze *Strategie regionálního rozvoje České republiky* [40], *metodiky hodnocení ekonomického a rozvojového potenciálu území* [18] a monografie *Regionální disparity: Disparity v regionálním rozvoji země - pojetí, teorie, identifikace a hodnocení* [14]. Jedním z nejdůležitějších je hrubý domácí produkt přepočítaný na jednoho obyvatele, který vyjadřuje ekonomickou produkci daného regionu. Důležité je inovační a investiční prostředí, a proto analýza zahrnuje také výdaje na vědu a výzkum nebo tvorbu hrubého fixního kapitálu popisující investiční prostředí. Nepostradatelný pro rozvoj regionu je také trh práce, který analýza zohledňuje. Bude porovnávat míru nezaměstnanosti, zaměstnanost v jednotlivých regionech a příjmy domácností. Regionální rozvoj neovlivňují jen ekonomické faktory, ale také dostupná infrastruktura. Analýza tedy zahrnuje také dopravní infrastrukturu v podobě dálnic a železnic, které jsou důležité pro mezinárodní i meziregionální obchod, cestovní ruch

a mobilitu pracovních sil, důležitou pro snižování rozdílu mezi regiony s odlišnou mírou nezaměstnanosti.

V analýze jsou využity nejaktuálnější data, která jsou k dispozici ve veřejné databázi. Pro porovnání vývoje vybraných ukazatelů je využíván delší časový rámec. Ekonomické ukazatele jsou analyzovány v období od roku 2007, které zahrnuje i vliv hospodářské krize.

Tato kapitola komparuje regiony všech členských zemí. Zjišťuje, které regiony v rámci celé Visegrádské skupiny se řadí mezi nejvyspělejší a jak velké jsou rozdíly mezi regiony. Následující kapitola se věnuje porovnání regionů v rámci svých zemí. Identifikuje silné a slabé regiony a jejich vliv na stát.

Prvními porovnávanými ukazateli jsou základní demografické ukazatele z oblasti obyvatelstva. Konkrétně počet obyvatel, rozloha a hustota zalidnění. Data jsou uvedena v tabulce č. 3 a popisují jakým územím a zalidněním dané regiony disponují.

Tabulka 3: Porovnání základních demografických ukazatelů regionů NUTS 2

Země	Region	Počet obyvatel	Rozloha km ²	Hustota zalidnění 1/km ²
CZ	Praha	1 280 508	496	2582
CZ	Střední Čechy	1 338 982	11 016	122
CZ	Jihozápad	1 217 411	17 618	69
CZ	Severozápad	1 118 126	8 649	129
CZ	Severovýchod	1 508 527	12 441	121
CZ	Jihovýchod	1 687 764	13 991	121
CZ	Střední Morava	1 217 623	9 230	132
CZ	Moravskoslezsko	1 209 879	5 427	223
HU	Közép-Magyarország	3 000 076	6 915	434
HU	Közép-Dunántúl	1 056 097	11 085	95
HU	Nyugat-Dunántúl	983 251	11 328	87
HU	Dél-Dunántúl	894 223	14 197	63
HU	Észak-Magyarország	1 143 902	13 428	85
HU	Észak-Alföld	1 468 088	17 723	83
HU	Dél-Alföld	1 251 924	18 335	68
PL	Lódzkie	2 471 620	18 219	136
PL	Mazowieckie	5 341 484	35 558	150
PL	Malopolskie	3 339 803	15 183	220
PL	Slaskie	4 510 528	12 333	366
PL	Lubelskie	2 112 787	25 122	84
PL	Podkarpackie	2 084 722	17 846	117
PL	Swietokrzyskie	1 237 518	11 711	106
PL	Podlaskie	1 156 947	20 187	57
PL	Wielkopolskie	3 457 473	29 826	116
PL	Zachodniopomorskie	1 681 246	22 892	73
PL	Lubuskie	1 004 892	13 988	72
PL	Dolnoslaskie	2 866 218	19 947	144
PL	Opolskie	950 710	9 412	101
PL	Kujawsko-Pomorskie	2 060 575	17 972	115
PL	Warmínsko-Mazurskie	1 410 641	24 173	58
PL	Pomorskie	2 285 800	18 310	125

SK	Bratislavský kraj	641 892	2 053	313
SK	Západné Slovensko	1 830 751	14 992	122
SK	Stredné Slovensko	1 342 287	16 263	83
SK	Východné Slovensko	1 620 413	15 727	103

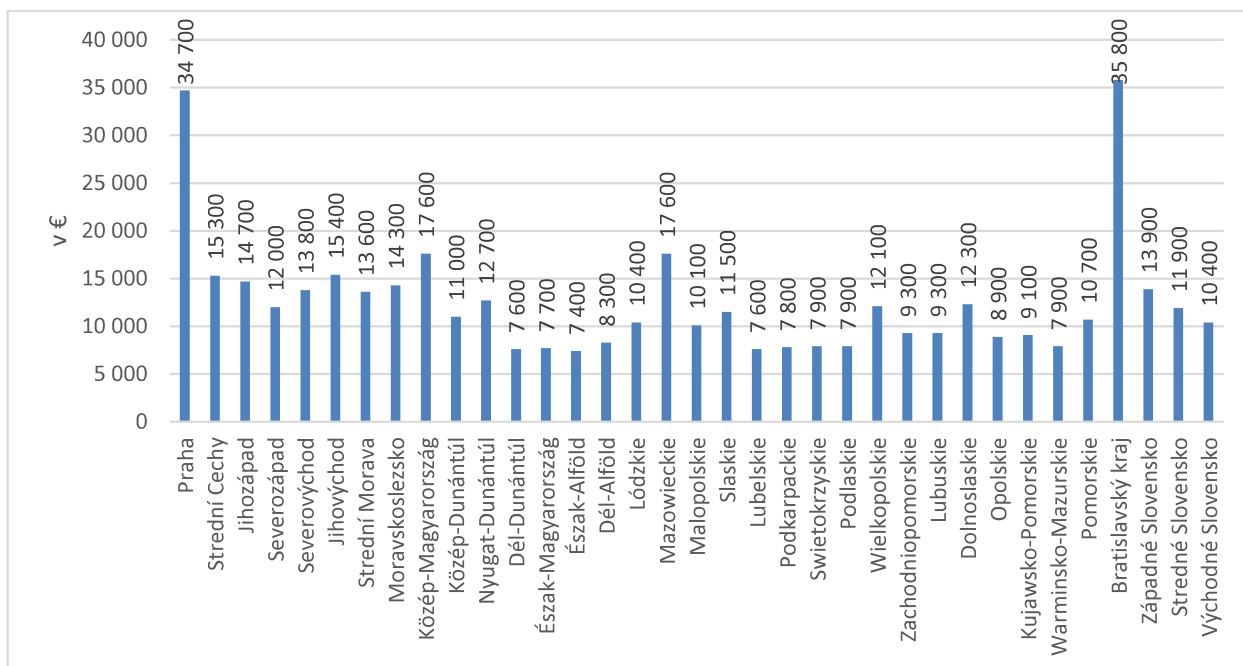
Zdroj: upraveno podle [24], [33]

Regiony v České republice a na Slovensku mají podobný počet obyvatel, s výjimkou Bratislavského kraje, který dosahuje počtu 641 892 obyvatel. Regiony zahrnující hlavní města jsou rozlohou menší, ale výrazně zalidněnější.

3.1 Meziregionální rozdíly v ekonomice

Prvním analyzovaným ekonomickým ukazatelem je hrubý domácí produkt. Ten znázorňuje celkovou produkci dané země nebo regionu. Pro lepší porovnávání lze využít ukazatel hrubého domácího produktu přepočteného na jednoho obyvatele, čímž lze porovnat i velikostně odlišné regiony.

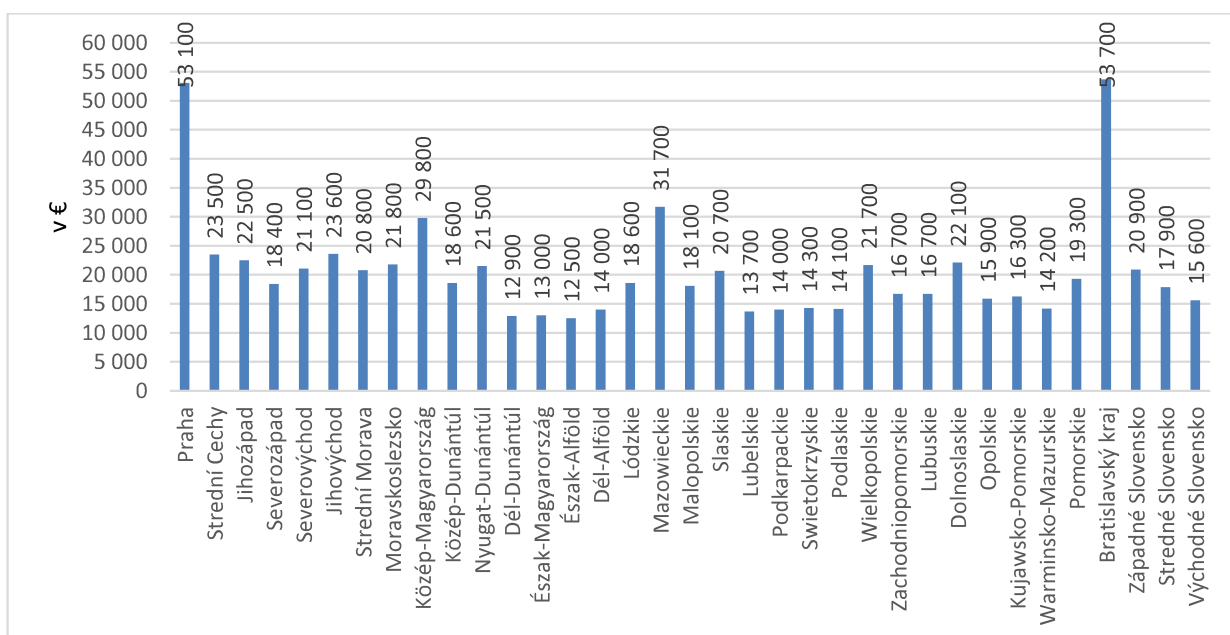
Graf na obrázku č. 4 ukazuje hrubý domácí produkt v eurech přepočtený na obyvatele neočištěný o rozdíly v cenových hladinách za rok 2016. Jak si lze povšimnout, největší podíl hrubého domácího produktu připadá na nejvíce zalidněné regiony v daných zemích. V České republice a na Slovensku je rozdíl mezi regiony s nejvyšším hrubým domácím produktem a zbylými regiony více než dvojnásobný. Nejvyšších hodnot dosahuje Bratislavský kraj (35 800 euro) těsně před regionem Praha (34 700 eur). Regiony v Polsku a Maďarsku jsou více vyrovnané. Nejvýkonnějším regionem Maďarska je Közép-Magyarország (17 600 eur). Polským nejvyspělejší regionem je Mazowieckie se stejnou hodnotou hrubého domácího produktu jako Közép-Magyarország. V České republice, Maďarsku a na Slovensku došlo za poslední roky k růstu hrubého domácího produktu na obyvatele, naopak v polských regionech hodnota ukazatele spíše klesá.

Obrázek 4: HDP na obyvatele za rok 2016

Zdroj: upraveno podle [10]

Pro odstranění rozdílů v cenových hladinách daných regionů je možné využít hrubý domácí produkt přepočtený na obyvatele ve standardu kupní síly (PPS). Po použití tohoto ukazatele dosahují regiony vyšších hodnot na jednoho obyvatele, pořadí regionů zůstává stejné jako v grafu na obrázku č. 4 a dochází k mírným změnám v meziregionálních rozdílech, jak je patrné z obrázku č. 5.

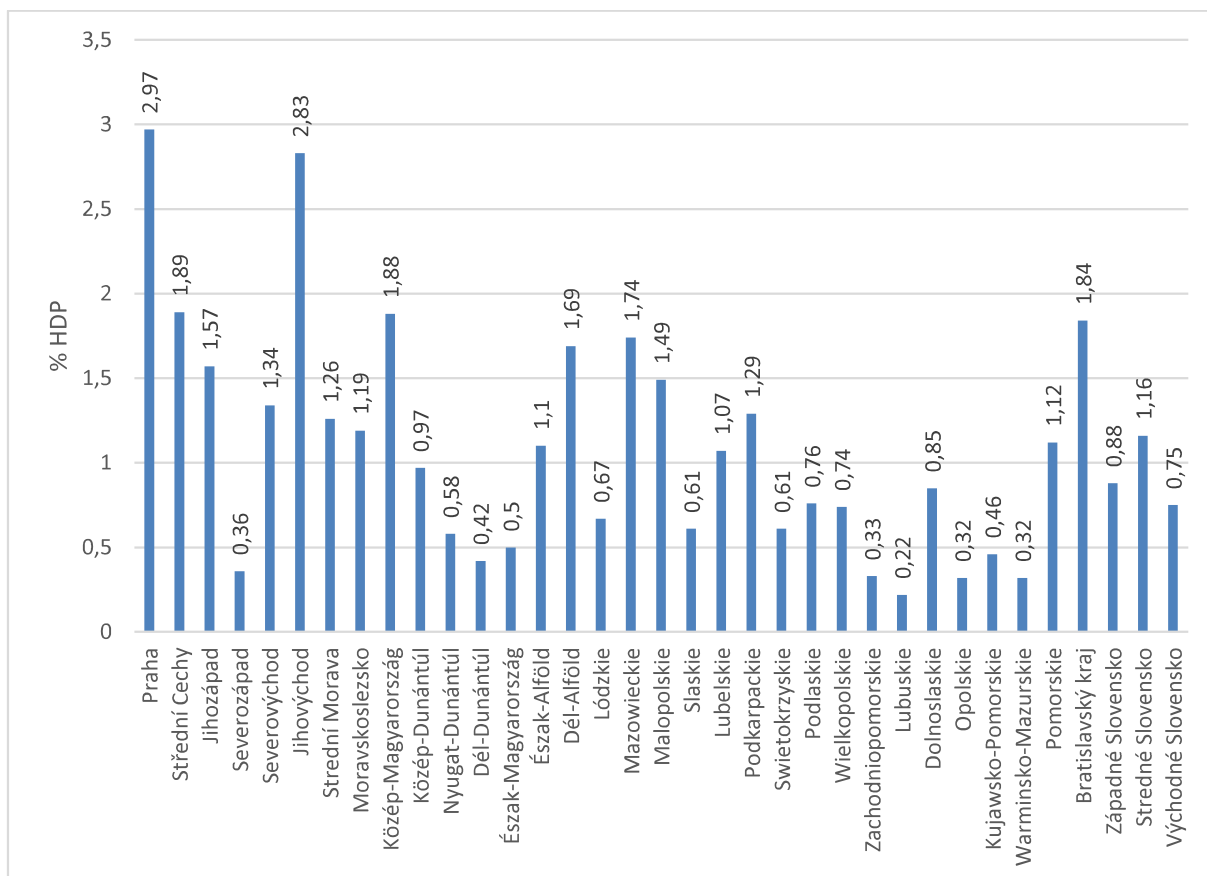
Obrázek 5: HDP na obyvatele ve standardu kupní síly za rok 2016

Zdroj: upraveno podle [10]

Po vyjádření hrubého domácího produktu na obyvatele ve standardu kupní síly došlo ke změnám meziregionálních rozdílů mezi regiony. Ve většině případech došlo k růstu meziregionálních rozdílů. Například mezi hlavním regionem Maďarska Közép-Magyarország a polským regionem Mazowieckie byl rozdíl v hrubém domácím produktu na obyvatele nulový a po vyjádření hrubého domácího produktu ve standardu kupní síly mezi nimi vznikl rozdíl 1 900 eur. Ke snížení meziregionálních rozdílů došlo mezi regiony s největší produkcí, Prahou a Bratislavským krajem, kde se rozdíl snížil o 500 eur na obyvatele. K žádné změně nedošlo mezi regiony Zachodniopomorskie a Lubuskie.

Dalším faktorem, který přispívá k ekonomické výkonnosti, je věda a výzkum. Právě výdaje do vědy a výzkumu často indikují vyspělé postavení regionu. V grafu na obrázku č. 6 jsou uvedeny výdaje na vědu a výzkum v % hrubého domácího produktu za rok 2015. Jedná se o nejnovější dostupná data publikovaná na portálu Eurostat. Zde lze vypožorovat, že nejvýkonnější regiony v daných zemích Praha, Bratislavský kraj, Mazowieckie a Közép-Magyarország mají velký procentuální podíl výdajů do vědy a výzkumu na hrubém domácím produktu. Největší procentuální podíl má region Praha (2,97 %). Velký podíl vykazuje také region Jihovýchod, a to především díky Jihomoravskému kraji přezdívaném „český Silicon Valley“, kde se lokalizuje mnoho výzkumných center a poboček velkých zahraničních firem. Nízkými hodnotami se vyznačují polské regiony, především region Lubuskie.

Jedná se především o regiony s bohatou přírodou, zalesněnými a vodními plochami. Nejedná se tedy o atraktivní regiony pro zahraniční investory a velké firmy, proto vykazují nízký podíl výdajů na vědu a výzkum. Největší podíl výdajů v Polsku lze nalézt například v regionech Mazowieckie a Malopolskie, které jsou díky velkým městům jako Varšava nebo Krakov atraktivnější pro firmy a domácí i zahraniční investory.

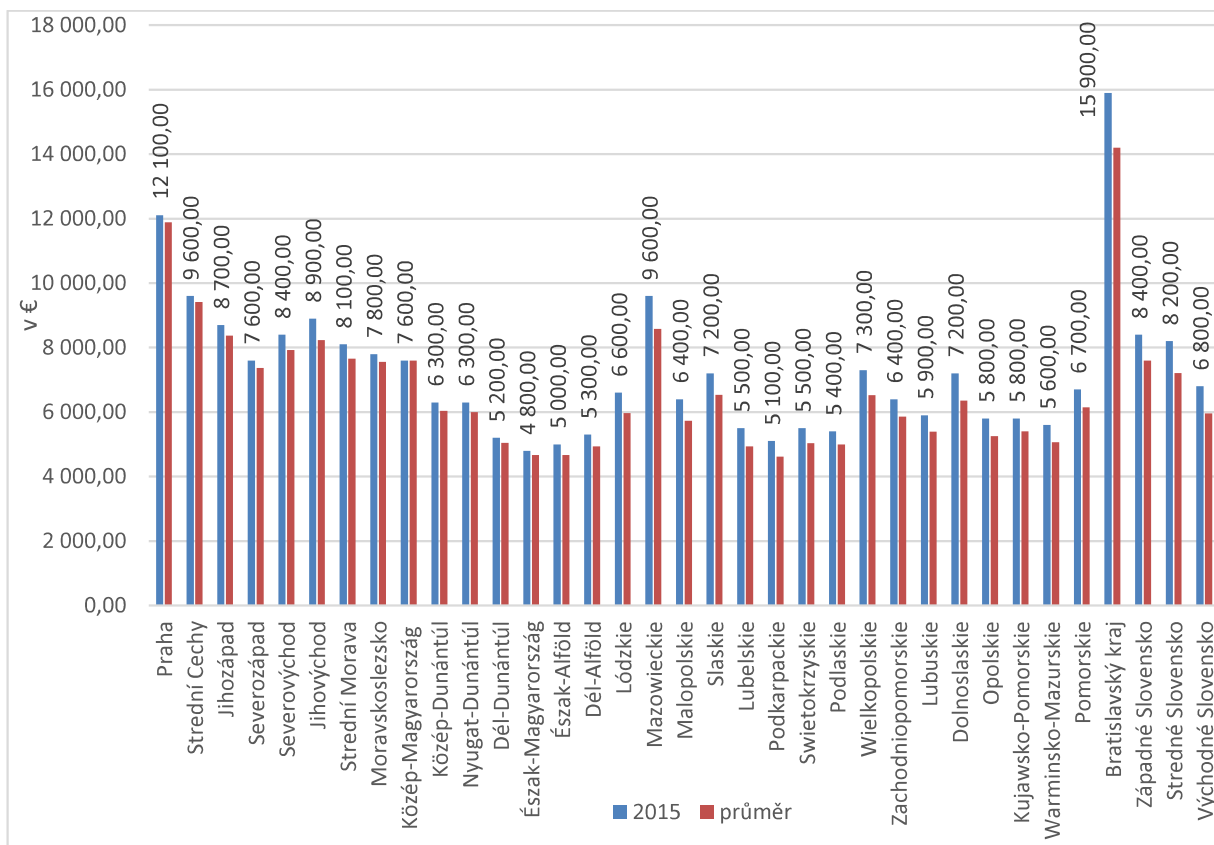

Obrázek 6: Výdaje na Vědu a Výzkum v % HDP za rok 2015

Zdroj: upraveno podle [46]

Na dalším obrázku č. 7 je vyobrazen graf znázorňující celkové a průměrné příjmy domácností v milionech euro za rok 2015 přepočtené na jednoho obyvatele.

Největší rozdíl v příjmech lze nalézt na Slovensku, kde Bratislavský kraj vykazoval příjem na obyvatele v roce 2015 skoro dvakrát větší než ve zbylých slovenských regionech. V České republice byl největší rozdíl mezi regionem Praha a regionem Severozápad (4 500 eur). Nejvyšší příjmy v rámci celé Visegrádské čtyřky připadali domácnostem právě Bratislavského kraje (15 900 eur). Za Bratislavským krajem následovala Praha (12 100 eur) a polský Mazowieckie spolu se Středními Čechy (9 600 eur). Také je vidět, že Česká republika a Slovensko dosahovalo v příjmech domácností ve všech regionech větších hodnot než polské a maďarské regiony, vyjma regionů zahrnující hlavní města Varšavu a Budapešť, které se jim mohou vyrovnat.

Obrázek 7: Celkové a průměrné příjmy domácností na jednoho obyvatele za rok 2015

Zdroj: upraveno podle [29]

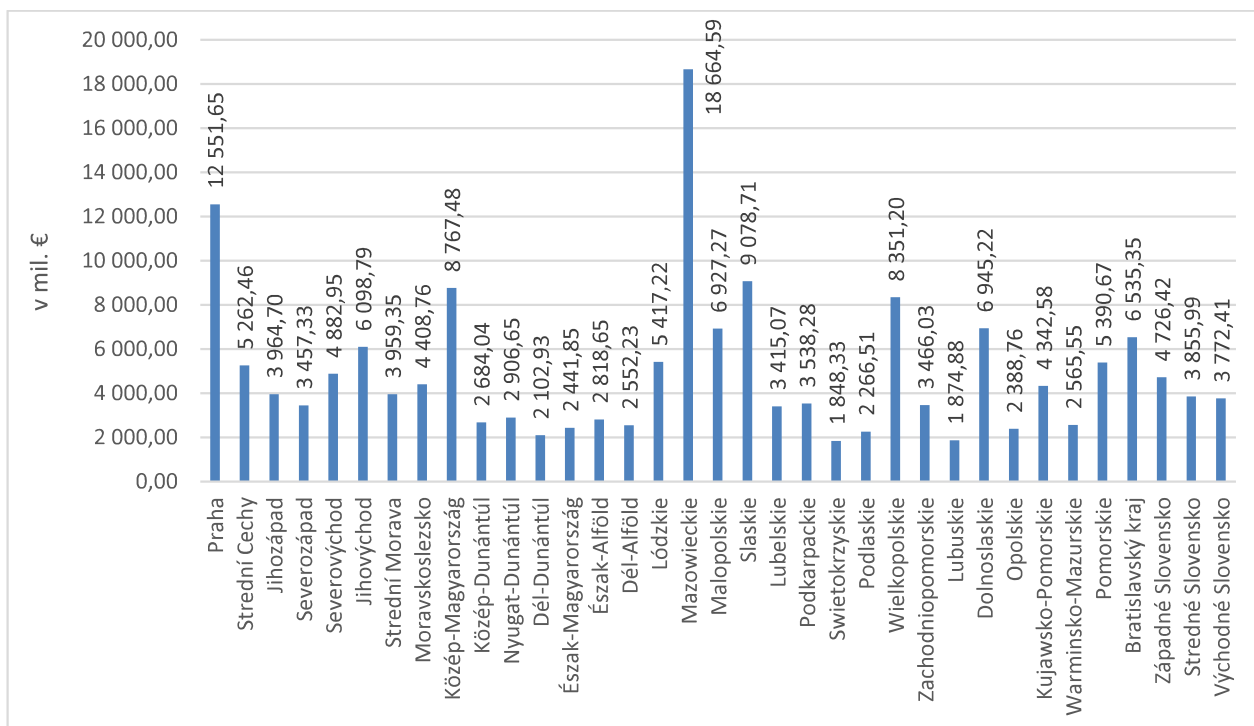
V následující tabulce č. 4 je vypočítaná celková změna příjmu domácností na obyvatele od roku 2007 do aktuálního období zachyceného v databázi. V tomto případě se jedná o rok 2015. Od roku 2007 zaznamenal největší nárůst Bratislavský kraj, kde příjem vzrostl o 4 600 eur na obyvatele a také v ostatních slovenských regionech došlo k vyššímu růstu. Nejslabší vývoj se týká především maďarských regionů, kde největší nárůst od roku 2007 je 700 eur, konkrétně se týká regionů Észak-Alföld a Dél-Alföld. Maďarský region Kőzép-Magyarország dokonce zaznamenal velký propad, kde se příjmy domácností na obyvatele snížili o 1 300 eur.

Tabulka 4: Změna příjmu domácností na jednoho obyvatele mezi lety 2007 a 2015

Region	Změna	Region	Změna
Praha	1300	Slaskie	1600
Střední Čechy	1300	Lubelskie	1300
Jihozápad	1200	Podkarpackie	1100
Severozápad	1100	Swietokrzyskie	1100
Severovýchod	1400	Podlaskie	1100
Jihovýchod	1700	Wielkopolskie	1700
Střední Morava	1200	Zachodniopomorskie	1200
Moravskoslezsko	1200	Lubuskie	1100
Közép-Magyarország	-1300	Dolnoslaskie	1800
Közép-Dunántúl	200	Opolskie	1300
Nyugat-Dunántúl	500	Kujawsko-Pomorskie	1000
Dél-Dunántúl	400	Warminsko-Mazurskie	1300
Észak-Magyarország	400	Pomorskie	1400
Észak-Alföld	700	Bratislavský kraj	4600
Dél-Alföld	700	Západné Slovensko	2300
Lódzkie	1400	Stredné Slovensko	2400
Mazowieckie	2300	Východné Slovensko	2100
Malopolskie	1500		

Zdroj: Vlastní zpracování podle [29]

Dalším důležitým faktorem popisující rozvoj regionu jsou investice a dobré investiční prostředí. To by mělo být zlepšováno zejména proto, aby se region stal atraktivnějším pro zahraniční investory. Ty se pak mohou rozhodnout investovat v daném regionu, a pomoci tak v jeho rozvoji. A právě investice jsou oblast, ve které se regiony také značně odlišují. Na obrázku č. 8 je graf porovnávající tvorbu hrubého fixního kapitálu v milionech eur za rok 2014 v jednotlivých regionech Visegrádské čtyřky. Jedná se zatím o poslední uveřejněná data. Tento ukazatel vyjadřuje určitou podobu investičních aktivit v daném regionu. Zahrnuje pořízený hmotný a nehmotný majetek, který bude využit v další činnosti, a nebude tedy spotřebováván.

Obrázek 8: Tvorba hrubého fixního kapitálu v mil. euro za rok 2015

Zdroj: upraveno podle [41]

Jak je vidět, rozdíly v tvorbě hrubého fixního kapitálu jsou značné. Nejaktivnějším regionem z celé Visegrádské skupiny byl region Mazowieckie, který se řadí k nejvyspělejším regionům. V každém státě je na tom nejlépe region zahrnující hlavní město. Dobře na tom není Maďarsko, kde kromě regionu Közép-Magyarország je investiční aktivita velmi nízká. Nízkých hodnot dosahuje také Slovensko. Nejrozvinutějším regionem Slovenska je Bratislavský kraj, ale v porovnání s ostatními státy není tak aktivní. V Polsku jsou rozdíly také značné, ale je tu více regionů překračujících pěti miliardovou hranici. Jedná se především o regiony zahrnující větší metropole, které mají funkci hospodářských center v daných regionech. Konkrétně jde o Varšavu v regionu Mazowieckie, Krakov v Malopolskie, Katowice v Slaskie, Poznaň ve Wielkopolskie nebo Wrocław v Dolnoslaskie. Tabulka č. 5 ukazuje, jak a o kolik se dané hodnoty změnilo od roku 2007.

Tabulka 5: Změna tvorby hrubého fixního kapitálu mezi lety 2007 a 2015 a průměrná změna za jeden rok

Region	Změna (mil. €)	Průměrná změna za rok (mil. €)	Region	Změna (mil. €)	Průměrná změna za rok (mil. €)
Praha	1 573,98	196,75	Slaskie	431,09	53,89
Střední Čechy	234,48	29,31	Lubelskie	1 029,84	128,73
Jihozápad	-126,78	-15,85	Podkarpackie	879,51	109,94
Severozápad	136,11	17,01	Swietokrzyskie	307,77	38,47
Severovýchod	912,09	114,01	Podlaskie	542,01	67,75
Jihovýchod	-154,83	-19,35	Wielkopolskie	2 051,28	256,41
Střední Morava	523,64	65,46	Zachodniopomorskie	874,92	109,37
Moravskoslezsko	703,91	87,99	Lubuskie	171,79	21,47
Közép-Magyarország	-806,40	-100,80	Dolnoslaskie	888,45	111,06
Közép-Dunántúl	-884,48	-110,56	Opolskie	996,74	124,59
Nyugat-Dunántúl	594,45	74,31	Kujawsko-Pomorskie	1 337,58	167,20
Dél-Dunántúl	326,96	40,87	Warminsko-Mazurskie	517,55	64,69
Észak-Magyarország	464,14	58,02	Pomorskie	803,10	100,39
Észak-Alföld	-4,02	-0,50	Bratislavský kraj	2 249,66	281,21
Dél-Alföld	518,80	64,85	Západné Slovensko	282,52	35,32
Lódzkie	552,41	69,05	Středné Slovensko	627,27	78,41
Mazowieckie	3 243,97	405,50	Východné Slovensko	659,46	82,43
Malopolskie	1 346,22				

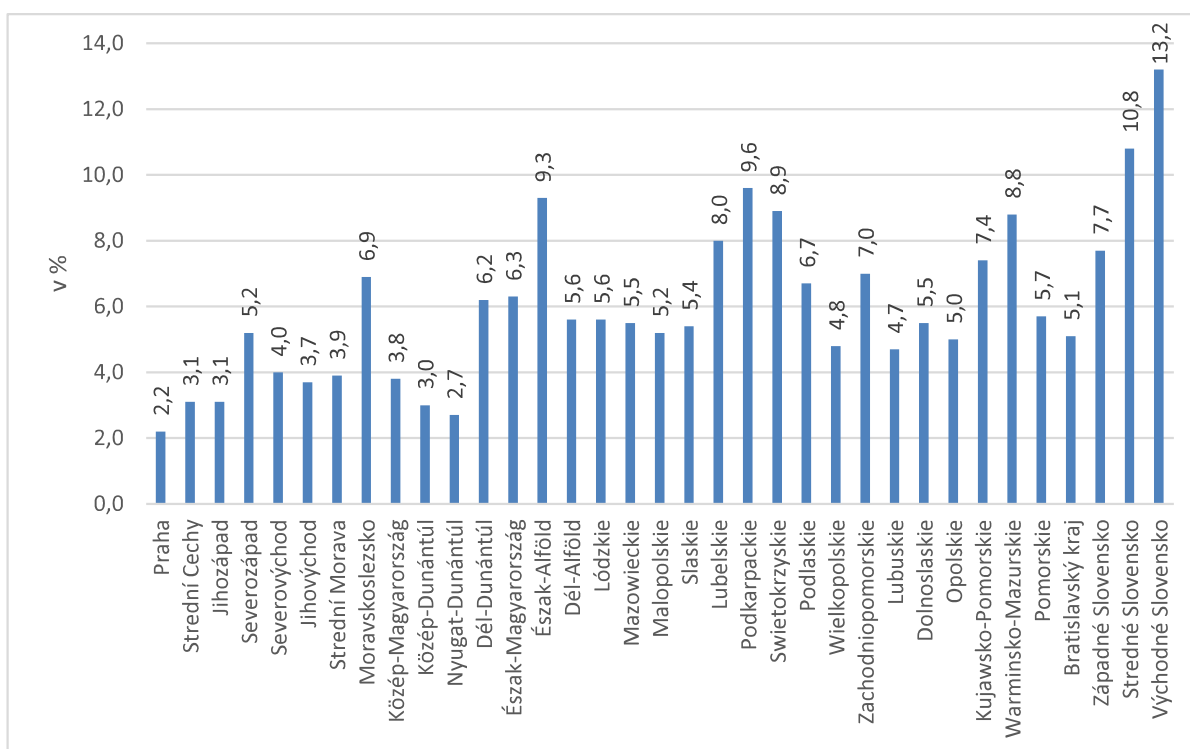
Zdroj: Vlastní zpracování podle [41]

Nejvyšší nárůst za tu dobu zaznamenaly právě polské regiony, kde došlo k růstu v řádu několika stovek milionů až miliard. Region Mazowieckie zaznamenal růst přes 3 miliardy eur. Větší růst žádný jiný region od roku 2007 nezaznamenal. Nárůst necelých 2,2 miliard eur zaznamenal také Bratislavský kraj, ale v rámci Slovenska se jedná jen o výjimku. Ostatní slovenské regiony zaznamenaly od roku 2007 takového růstu investičních aktivit nedosahují. Největší pokles oproti roku 2007 zaznamenaly také Közép-Magyarország a Közép-Dunántúl, ale stále se řadí mezi nejvýznamnější regiony Maďarska. Mírný pokles zasáhl i některé z českých regionů, což může být spojené nejen s hospodářskou krizí v roce 2008, ale také s klesajícím objemem investic v posledních letech. Nízký objem investic se stal jedním z důvodů kritiky současné vlády.

3.2 Mezuregionální rozdíly na trhu práce

Určité disparity mezi regiony existují také na trhu práce a z hlediska míry nezaměstnanosti jsou celkem výrazné. Nejlepší postavení má Česká republika, která je v tomto ohledu velmi vyspělým státem a řadí se mezi nejlepší státy Evropské unie. Graf na obrázku

č. 9 zobrazuje procentuálně vyjádřenou míru nezaměstnanosti za rok 2016 v daných regionech.

Obrázek 9: Míra nezaměstnanosti v procentech za rok 2016

Zdroj: upraveno podle [21]

Česká republika byla v tomto ohledu na velmi dobré úrovni. Nejnižší nezaměstnanost byla v regionu Praha, kde působí mnoho tuzemských firem, ale je zde také spousta poboček velkých zahraničních firem. Jediné regiony v České republice, které překračovaly v roce 2016 hranici pěti procent byly regiony Severozápad a Moravskoslezsko. Jedná se především o průmyslové regiony, které si prošly restrukturalizací a od roku 2005 jejich nezaměstnanost výrazně poklesla. Ještě v roce 2005 byla míra nezaměstnanosti v obou regionech vyšší než 10 %, u regionu Moravskoslezsko to bylo až 14,4 %.

Velké rozdíly v nezaměstnanosti jsou také v Maďarsku. Hodnoty odrážejí ne úplně dobrou hospodářskou situaci v Maďarsku a pokles nezaměstnanosti tu je patrný asi od roku 2012. Region s nejnižší zaměstnaností je Nyugat-Dunántúl rozkládající se na západní hranici Maďarska. V polských regionech docházelo od vstupu Polska do Evropské unie také k výrazným poklesům nezaměstnanosti. Některé regiony dosahovaly více než dvaceti procentní nezaměstnanosti. V roce 2016 už se většina regionů v Polsku dostala k hranici 5 %. Nejvyšší nezaměstnanost v Polsku byla v regionu Podkarpackie. Velká nezaměstnanost v rámci Visegrádské skupiny i přes mírný pokles zůstává ve slovenských regionech.

V regionu Východné Slovensko byla vůbec největší nezaměstnanost z celé Visegrádské skupiny (13,2 %). O moc lépe na tom nebyly ani zbylé regiony. Nejnižší nezaměstnanost byla v Bratislavském kraji, kde se pohybovala na hranici 5 %.

Tabulka 6: Změna nezaměstnanosti mezi roky 2007 až 2016, průměrná nezaměstnanost v daných regionech a průměrná změna nezaměstnanosti za jeden rok

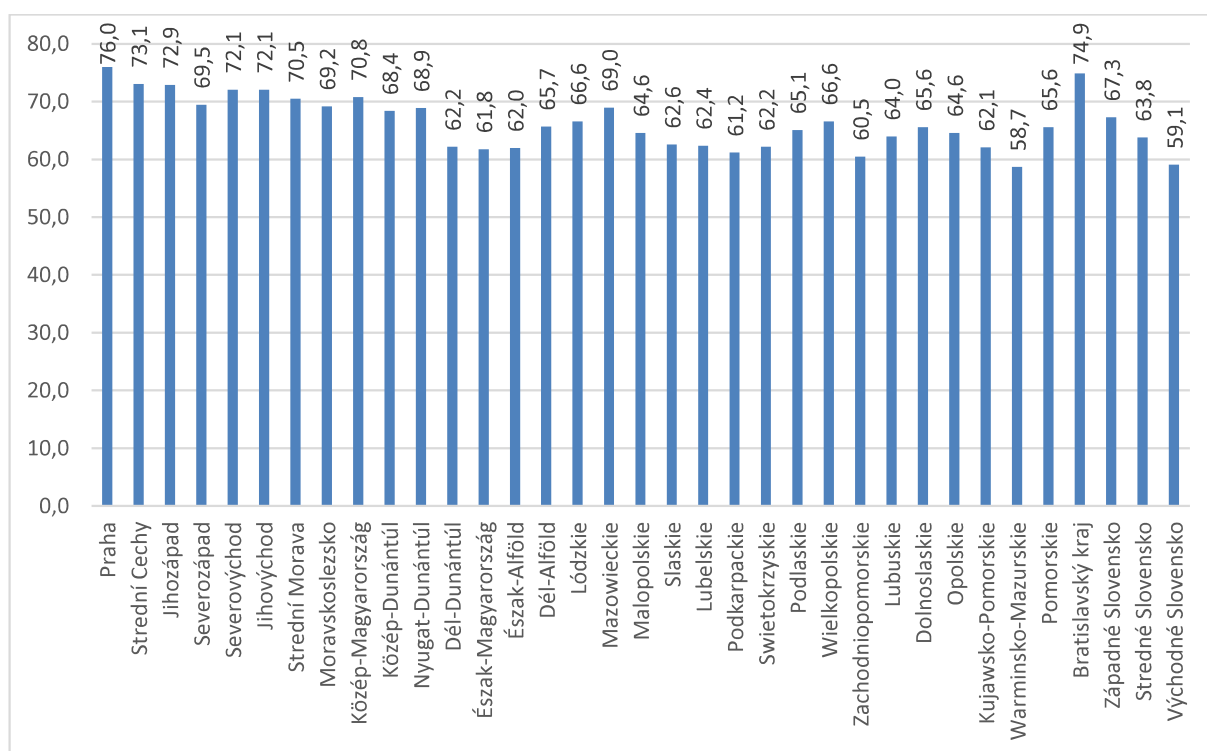
Region	Změna (%)	Průměr (%)	Průměrná změna za rok (%)	Region	Změna (%)	Průměr (%)	Průměrná změna za rok (%)
Praha	-0,2	2,85	-0,02	Slaskie	-2,7	8,02	-0,30
Střední Čechy	-0,3	4,22	-0,03	Lubelskie	-1,5	9,63	-0,17
Jihozápad	-0,4	4,57	-0,04	Podkarpackie	-0,1	11,52	-0,01
Severozápad	-4,3	8,98	-0,48	Swietokrzyskie	-3,2	11,35	-0,36
Severovýchod	-0,8	6,16	-0,09	Podlaskie	-2,3	8,42	-0,26
Jihovýchod	-1,5	5,95	-0,17	Wielkopolskie	-3,5	7,49	-0,39
Střední Morava	-2,1	6,64	-0,23	Zachodniopomorskie	-4,5	9,95	-0,50
Moravskoslezsko	-1,6	8,82	-0,18	Lubuskie	-5,1	8,41	-0,57
Közép-Magyarország	-1	6,72	-0,11	Dolnoslaskie	-7,2	9,79	-0,80
Közép-Dunántúl	-1,9	7,1	-0,21	Opolskie	-4,4	8,3	-0,49
Nyugat-Dunántúl	-2,4	6,17	-0,27	Kujawsko-Pomorskie	-3,9	10,27	-0,43
Dél-Dunántúl	-3,7	10,02	-0,41	Warminsko-Mazurskie	-1,7	9,62	-0,19
Észak-Magyarország	-6,3	12,79	-0,70	Pomorskie	-3,8	7,98	-0,42
Észak-Alföld	-1,4	12,6	-0,16	Bratislavský kraj	0,8	5,32	0,09
Dél-Alföld	-2,4	9,2	-0,27	Západné Slovensko	-0,1	9,89	-0,01
Lódzkie	-3,7	8,66	-0,41	Stredné Slovensko	-4,5	14,8	-0,50
Mazowieckie	-3,6	7,17	-0,40	Východné Slovensko	-1,7	16,35	-0,19
Malopolskie	-3,3	8,39	-0,37				

Zdroj: Vlastní zpracování podle [21]

Právě průměrná míra nezaměstnanosti od roku 2007 je zachycena v tabulce č. 6. V roce 2016 už se hodnoty všech regionů pohybují nízko pod průměrem každého z nich, ale ještě v loňském roce tomu tak nebylo. Například region Praha ještě v roce 2015 překračoval tento průměr za pět let o 0,1 %. V tabulce jsou také zachyceny celkové změny nezaměstnanosti od roku 2007. Data tedy ukazují, jaký nárůst nebo pokles proběhl v každém regionu oproti roku 2007. U všech regionů kromě Bratislavského kraje za uvedenou dobu došlo k poklesu nezaměstnanosti. Bratislavský kraj je jediný, kde je nezaměstnanost oproti roku 2007 vyšší a to o 0,8 %. Největší pokles nezaměstnanosti od roku 2007 zaznamenaly regiony Dolnoslaskie (-7,2 %) a Észak-Magyarország, kde nezaměstnanost klesla o 6,3 %. Jedná se o čtvrtý největší region v zemi, který je bohatý na přírodní rezervace a na léčivé a termální vody. Nutno dodat, že tento region je v Maďarsku stále druhý region s největší mírou nezaměstnanosti. Velký pokles nezaměstnanosti lze vyzorovat také v regionech Stredné

a Východné Slovensko, ktoré bolo viac než päť percentní, ale tieto regióny stále patrí medzi ty s najväčší nezamestnaností celé Visegrádske skupiny.

Graf na obrázku č. 10 vyjadruje percentuálnu zamestnanosť v jednotlivých regiónoch. Česká republika sa radí medzi štáty Európskej únie s vysokou zamestnanosťou. Regióny v Českej republike dlhodobě prekračujú hranicu 70 %, čo je vysoko nad priemerom Európskej únie, ktorý je 66,6 %. Praha tento priemer v roku 2016 presahovala o bežmála 10 %. Ďalšími regióny, ktoré prevyšujú hranicu 70 % sú maďarský Közép-Magyarország a Bratislavský kraj. Ničméně Maďarsko bolo pred rokom 2012 spíše stagnujúcí a až po roku 2012 sa väčšina regiónů dostala nad hranicu 60 %, ale i přesto zůstávají velké disparity. Polsko patří mezi štáty s nižší zamestnaností. Väčšina poľských regiónů nedosahuje ani priemeru Európskej únie, tuto hranicu prekročili jen dva regióny. Velké rozdíly jsou především mezi slovenskými regióny. Zatímco Bratislavský kraj se s 74,9 % radí za Prahu jako druhý región Visegrádske skupiny s najväčší zamestnaností, Východné Slovensko nedosahuje ani 60 % a jde o región s druhou najmenší zamestnaností celé Visegrádske skupiny.

Obrázek 10: Zamestnanosť v percentech za rok 2016

Zdroj: upraveno podle [47]

V následující tabulce č. 7 je vidět celková změna zamestnanosti od roku 2007 a průměrná zamestnanosť v každém regionu za posledních 10 let. U všech sledovaných regionů dochází za posledních pět let k růstu zamestnanosti, ale přesto velká část z nich zůstává pod priemerem

Evropské unie, který činí již zmíněných 66,6 %. Největší růst se týká především maďarských regionů, kde došlo k růstu v průměru kolem 10 %, ale i přesto se stále řadí ke státům s podprůměrnou zaměstnaností v rámci Evropské unie i samotné Visegrádské skupiny, který je 66,3 % za rok 2016. Jen slabý růst se týká Polska, které zůstává značně pod průměrem.

Tabulka 7: Změna zaměstnanosti mezi lety 2007 až 2016, průměrná zaměstnanost v každém regionu a průměrná změna za jeden rok.

Region	Změna (%)	Průměr (%)	Průměrná změna za rok (%)	Region	Změna (%)	Průměr (%)	Průměrná změna za rok (%)
Praha	4,4	72,92	0,5	Slaskie	8,5	57,97	0,9
Střední Čechy	4,9	69,65	0,5	Lubelskie	2,6	60,17	0,3
Jihozápad	4,5	69,06	0,5	Podkarpackie	4,7	57,51	0,5
Severozápad	7,5	63,88	0,8	Swietokrzyskie	3,9	59,53	0,4
Severovýchod	6,1	66,9	0,7	Podlaskie	5,9	61,65	0,7
Jihovýchod	6,2	67,2	0,7	Wielkopolskie	9	61,77	1,0
Střední Morava	5,1	65,86	0,6	Zachodniopomorskie	8,6	56,04	1,0
Moravskoslezsko	7,8	63,76	0,9	Lubuskie	8,4	58,37	0,9
Közép-Magyarország	7,9	63,59	0,9	Dolnoslaskie	10,6	59,06	1,2
Közép-Dunántúl	7	61,52	0,8	Opolskie	8,6	59,63	1,0
Nyugat-Dunántúl	6,1	62,71	0,7	Kujawsko-Pomorskie	8,3	57,85	0,9
Dél-Dunántúl	11,2	54,47	1,2	Warminsko-Mazurskie	4,3	55,58	0,5
Észak-Magyarország	11,4	52,19	1,3	Pomorskie	9,3	59,93	1,0
Észak-Alföld	11,7	52,99	1,3	Bratislavský kraj	3,9	71,26	0,4
Dél-Alföld	11,2	56,9	1,2	Západné Slovensko	3,7	63,31	0,4
Lódzkie	7,6	62,2	0,8	Stredné Slovensko	6,1	58,88	0,7
Mazowieckie	8,1	65,67	0,9	Východné Slovensko	3,6	55,8	0,4
Malopolskie	6,5	60,43	0,7				

Zdroj: Vlastní zpracování podle [47]

3.3 Disparity v dopravní infrastruktuře

Dopravní infrastruktura je důležitým faktorem pro regionální rozvoj a celkový rozvoj národního hospodářství, protože je to prostředek umožňující mobilitu výrobních faktorů. Význam dopravní infrastruktury roste především s rozvojem globalizace. Z těchto důvodů je nutné vytvářet nové silniční a železniční sítě a pokračovat v modernizaci těch stávajících. V tabulce č. 8 je uvedena celková délka dálnic v jednotlivých regionech za rok 2016.

Tabulka 8: Celková délka dálnic v km v roce 2016

Region	2016	Region	2016
Praha	44	Slaskie	176
Střední Čechy	347	Lubelskie	0
Jihozápad	157	Podkarpackie	112
Severozápad	128	Swietokrzyckie	0
Severovýchod	34	Podlaskie	0
Jihovýchod	253	Wielkopolskie	211
Střední Morava	160	Zachodniopomorskie	25
Moravskoslezsko	100	Lubuskie	89
Közép-Magyarország	302	Dolnoslaskie	222
Közép-Dunántúl	261	Opolskie	88
Nyugat-Dunántúl	188	Kujawsko-Pomorskie	165
Dél-Dunántúl	305	Warminsko-Mazurskie	0
Észak-Magyarország	174	Pomorskie	66
Észak-Alföld	190	Bratislavský kraj	110
Dél-Alföld	208	Západné Slovensko	155
Lódzkie	188	Stredné Slovensko	83
Mazowieckie	66	Východné Slovensko	116
Malopolskie	151		

Zdroj: upraveno podle [5]

V rámci celé Visegrádské skupiny má nejdelší dálniční síť Maďarsko (1 628 km) těsně před Polskem (1 559 km) a Českou republikou (1 223 km). Slovensko (464 km) za nimi v tomto ohledu zaostává. Celková délka dálnic na Slovensku je skoro třikrát menší než v České republice a pro rozvoj daného státu je značně nedostatečná. Lepší pohled na strukturu dálniční sítě udává tabulka č. 8, která zachycuje kilometry dálnic v jednotlivých regionech. Polsko, kterým se táhne 1 559 kilometrů dálnic, obsahuje 4 regiony, které dálnice nespojuje. Rozdíly v délce dálnic jsou především v Polsku značné a vzhledem ke své rozloze a ostatním státům Evropy podprůměrné. V ostatních státech jsou tyto rozdíly přece jen menší a nejlepší je v tomto ohledu Maďarsko. V České republice se výrazněji odchyľují jen regiony Praha a Severovýchod, kdy u Prahy je toto číslo vzhledem k rozloze pochopitelné. Nutno podotknout, že v porovnání s vyspělými zeměmi Evropské unie jsou v tomto ohledu státy Visegrádské skupiny podprůměrné. Například Německo, Francie nebo Španělsko je propojeno více než 10 000 kilometry dálnic, ale jedná se o geograficky větší země. Stavba dálnic v jednotlivých státech je ovlivněna různými faktory. Svou roli zde může hrát například rozloha, finanční prostředky ve státním rozpočtu nebo samotná ochota propojit daný region. Přednost dostávají především více zalidněné regiony nebo regiony s výhodným postavením pro obchod oproti přírodním regionům.

Stejně důležité je vedle dálničních sítí také budování a modernizace železničních sítí a vzájemné propojování jednotlivých regionů, ale také samotných států. Délku železničních tratí v jednotlivých regionech států Visegrádské skupiny za rok 2016 udává tabulka č. 9.

Tabulka 9: Celková délka železnic v km v roce 2016

Region	2016	Region	2016
Praha	236	Slaskie	1 964
Střední Čechy	1 289	Lubelskie	1 046
Jihozápad	1 680	Podkarpackie	978
Severozápad	1 518	Swietokrzyskie	721
Severovýchod	1 804	Podlaskie	654
Jihovýchod	1 408	Wielkopolskie	1 878
Střední Morava	962	Zachodniopomorskie	1 148
Moravskoslezsko	667	Lubuskie	890
Közép-Magyarország	726	Dolnoslaskie	1 750
Közép-Dunántúl	1 114	Opolskie	780
Nyugat-Dunántúl	910	Kujawsko-Pomorskie	1 199
Dél-Dunántúl	1 158	Warminsko-Mazurskie	1 081
Észak-Magyarország	1 029	Pomorskie	1 192
Észak-Alföld	1 539	Bratislavský kraj	235
Dél-Alföld	1 362	Západné Slovensko	1 200
Lódzkie	1 080	Stredné Slovensko	1 067
Mazowieckie	1 712	Východné Slovensko	1 125
Malopolskie	1 059		

Zdroj: upraveno podle [5]

Při budování železničních tratí je na tom Polsko mnohem lépe než při budování dálnic. V rámci Visegrádské skupiny má Polsko (19 132 km) nejdelší železniční síť. Česká republika (9 562 km) má víceméně vyjma Prahy rovnoměrně rozloženou železniční síť, ale za Polskem zaostává o 10 000 km. Maďarsko (7 838 km) se řadí těsně za Českou republiku a Slovensko (3 626 km) za ostatními znovu výrazně zaostává. Zatímco u České republiky a Slovenska jsou železniční tratě rovnoměrně rozloženy vyjma hlavních měst u Polska a Maďarska jsou rozdíly mezi jednotlivými regiony výraznější. Polsko už se tedy v rámci délky železnic řadí mezi vyspělejší země v Evropě jako např. Velké Británie, Francie apod. Ale třeba za Německem (38 466 km) stále zaostává.

3.4 Analýza regionů s využitím shlukové analýzy

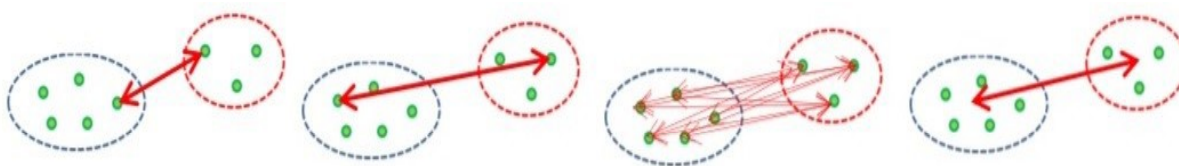
Využitím shlukové analýzy bude možné rozřadit jednotlivé regiony do skupin neboli shluků tak, aby si byly jednotlivé regiony co nejpodobnější. K této analýze se musí vybrat určitý počet znaků, které jsou sledovány a na základě kterých budou regiony rozřazeny do

jednotlivých skupin. Pro tuto analýzu budou vybrány znaky – hrubý domácí produkt na obyvatele v eurech, zaměstnanost vyjádřená v procentech a tvorba hrubého fixního kapitálu také vyjádřená v eurech. Mezi znaky byla provedena analýza pro ověření multikolinearity na základě, které bylo zjištěno, že znaky splňují potřebné podmínky a jsou vhodné. Vybrané znaky jsou vyjádřené v různých jednotkách, a proto je nutné data na začátku samotné analýzy standardizovat. Ke standardizaci dat lze využít následující vzorec, kde využijeme střední hodnotu \bar{Z}_j a směrodatnou odchylku S_j .

$$X_{ij} = \frac{z_{ij} - \bar{z}_j}{s_j} \quad (1)$$

Po standardizaci přecházíme k samotné tvorbě shlukové analýzy. Pro tu se může použít několik následujících metod využívající vzdálenosti shlukovaných objektů, které jsou zachyceny na obrázku č. 11 [34]:

- metoda nejbližšího souseda (single linkage) – vychází ze vzdálenosti dvou nejbližších objektů z každého shluku;
- metoda nejvzdálenějšího souseda (complete linkage) – vychází ze vzdálenosti dvou nejvzdálenějších objektů z každého shluku;
- metoda průměrné vzdálenosti – vychází z průměrné vzdálenosti všech objektů v jednom shluku ke všem objektům v jiném shluku;
- Wardova metoda – vychází z analýzy rozptylu a minimálního součtu čtverců.

Obrázek 11: Grafické znázornění metod shlukové analýzy

Zdroj: [34]

Po zvolení vhodné metody je vybrán vhodný typ vzdálenosti. Typy vzdáleností jsou uvedeny rovnicemi 2 - 5:

- Euklidovská vzdálenost – vzdálenost z jednoho bodu do druhého

$$D_E(X_1, X_2) = [\sum_{i=1}^n (X_{1i} - X_{2i})^2]^{\frac{1}{2}} \quad (2)$$

- Manhattanská vzdálenost – suma vodorovných a svislých cest

$$D_H(X_1, X_2) = \sum_{i=1}^n |X_{1i} - X_{2i}| \quad (3)$$

- Čebyševova vzdálenost

$$D_C(X_1, X_2) = \max_{vi} |X_{1i} - X_{2i}| \quad (4)$$

- Minkovského vzdálenost

$$D_M(X_1, X_2) = [\sum_{i=1}^n |X_{1i} - X_{2i}|^m]^{\frac{1}{m}} \quad (5)$$

Pro analýzu byla zvolena Wardova metoda a Euklidovská vzdálenost. Vstupní data jsou z roku 2015 a to z důvodu, že nejnovější data o Tvorbě hrubého fixního kapitálu v regionech NUTS 2 jsou právě z tohoto roku a data v analýze musejí být jednotná. Vstupní data jsou uvedena v tabulce č. 10.

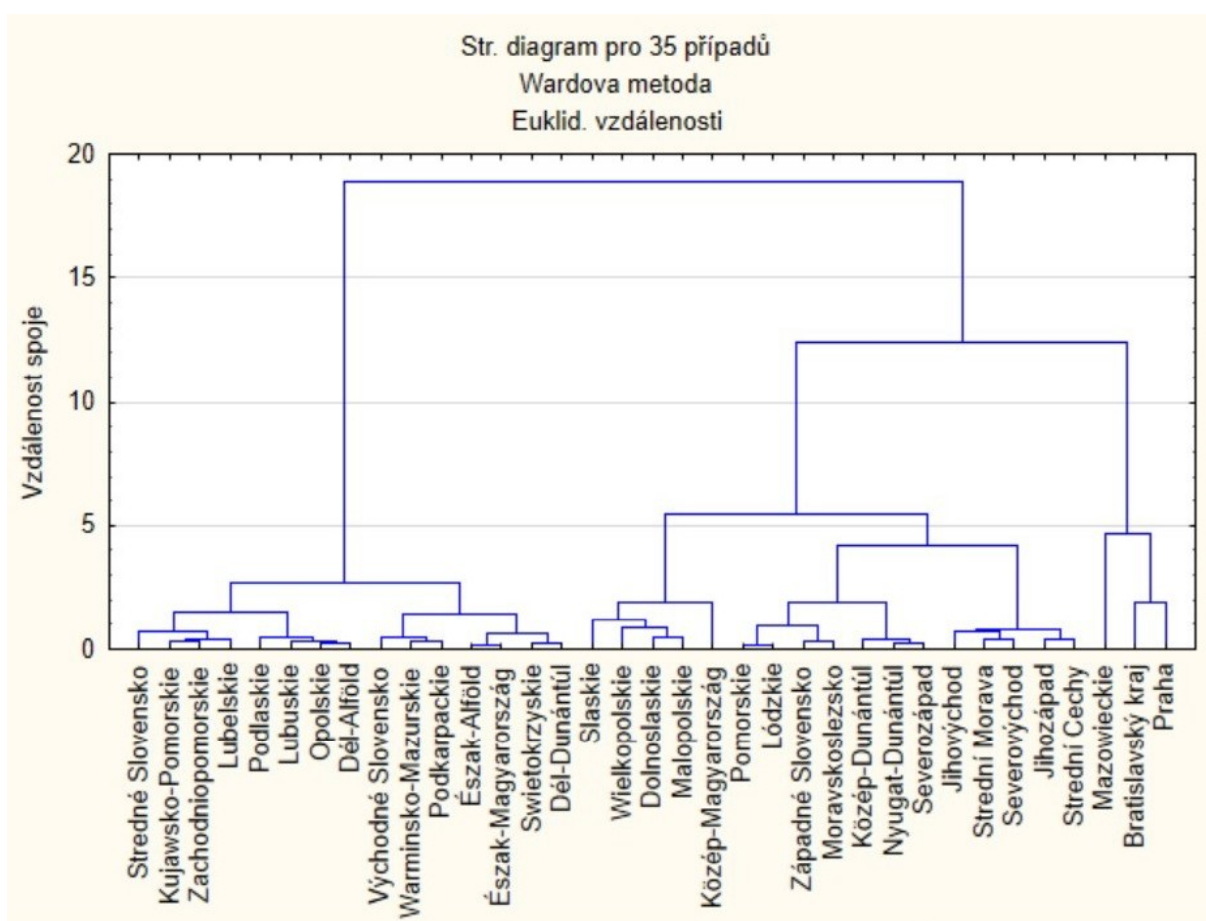
Tabulka 10: Vstupní data pro shlukovou analýzu

Region	HDP/obyvatel (€)	Zaměstnanost (%)	THFK (mil. €)
Praha	33 600	74,2	12 551,65
Střední Čechy	14 400	72,6	5 262,46
Jihozápad	14 000	71,8	3 964,70
Severozápad	11 800	66,6	3 457,33
Severovýchod	13 100	70,3	4 882,95
Jihovýchod	14 900	70,4	6 098,79
Střední Morava	13 000	69,2	3 959,35
Moravskoslezsko	13 300	66,1	4 408,76
Közép-Magyarország	17 300	67,6	8 767,48
Közép-Dunántúl	10 500	67,9	2 684,04
Nyugat-Dunántúl	12 100	67,5	2 906,65
Dél-Dunántúl	7 300	60,2	2 102,93
Észak-Magyarország	7 500	59,0	2 441,85
Észak-Alföld	7 100	58,9	2 818,65
Dél-Alföld	8 000	62,2	2 552,23
Lódzkie	10 500	64,7	5 417,22
Mazowieckie	17 800	68,8	18 664,59
Małopolskie	10 100	62,2	6 927,27
Ślaskie	11 600	59,9	9 078,71
Lubelskie	7 700	61,4	3 415,07
Podkarpackie	7 900	57,4	3 538,28
Świętokrzyskie	8 100	61,1	1 848,33
Podlaskie	8 000	64,1	2 266,51
Wielkopolskie	12 100	65,4	8 351,20
Zachodniopomorskie	9 500	59,9	3 466,03
Lubuskie	9 300	61,9	1 874,88
Dolnośląskie	12 500	63,3	6 945,22
Opolskie	9 000	62,9	2 388,76

Kujawsko-Pomorskie	9 100	60,9	4 342,58
Warminsko-Mazurskie	7 900	56,9	2 565,55
Pomorskie	10 700	63,8	5 390,67
Bratislavský kraj	35 400	71,5	6 535,35
Západné Slovensko	13 400	64,7	4 726,42
Stredné Slovensko	11 600	62,1	3 855,99
Východné Slovensko	10 200	57,6	3 772,41

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledné rozdělení regionů na základě shlukové analýzy je znázorněno ve vertikálním třásňovém grafu na obrázku č. 12.

Obrázek 12: Shluková analýza

Zdroj: Vlastní zpracování

Shluková analýza dané regiony rozdělila do shluků. Tři hlavní shluky rozdělují regiony na rozvinuté a ekonomicky nejsilnější (Mazowieckie – Praha), méně rozvinuté s dobrým potenciálem dalšího rozvoje (Střední Čechy – Slaskie) a nerozvinuté s nízkým ekonomickým potenciálem, které tolik nepřispívají celkovému rozvoji daného státu (Stredné Slovensko – Dél-Dunátúl). Ty rozvinuté tvoří Bratislavský kraj a Praha a jedná se o nejrozvinutější

a nejkonkurenceschopnější regiony Visegrádské čtyřky a také Evropské unie. Druhý shluk se rozděluje na další menší shluky. Ty můžeme označit jako regiony pohybující se nad průměrem (Pomorskie – Střední čechy) a na regiony průměrné (Slaskie – Közép-Magyarország). Shluk nerozvinutých regionů se rozděluje také na další dva shluky. Shluk regionů (Dél-Dunátúl – Východné Slovensko) jsou regiony pohybující se pod průměrem, ale disponují určitým potenciálem, který by mohl být dále rozvíjen. Jedná se například o regiony bohaté na přírodní kulturu s potenciálem v oblasti cestovního ruchu. Pokud by se státy zaměřily na podporu těchto regionů mohly by se dané regiony dostat na průměrnou hranici. Skupiny těchto regionů mohou využít strukturovaných fondů Evropské unie, vytvořených na podporu regionů s velkými rozdíly. Shluk (Stredné Slovensko – Dél-Alföld) zahrnuje velmi slabé regiony s nízkým potenciálem dalšího rozvoje. Jsou to regiony s nízkou produkcí, zaměstnaností, dopravní infrastrukturou a špatným investičním a inovačním prostředím. Mezi nerozvinuté regiony s nízkým ekonomickým potenciálem se řadí především polské regiony. Zajímavostí je také hlavní maďarský region Közép-Magyarország, který není zařazen mezi nejrozvinutější regiony, ale pohybuje se ve shluku průměrných regionů. Na základě provedené analýzy ukazatelů regionálního rozvoje a shlukové analýzy je možné identifikovat silné a slabé regiony a také určit jejich ekonomický potenciál, který by mohl být nadále rozvíjen.

4 KOMPARACE VÝSLEDKŮ, ZHODNOCENÍ EKONOMICKÉHO POTENCIÁLU REGIONŮ

Na základě provedené analýzy lze získat obraz o aktuálním stavu a vývoji jednotlivých regionů v daných státech. Z uvedených dat lze vypočítat rozdíly ve vybraných ukazatelích vypovídajících o regionálním rozvoji daných území a lze identifikovat regiony přispívající svým potenciálem k růstu země, a naopak slabší regiony, které je nutné podporovat. Situace v regionálním rozvoji je v každé zemi odlišná a stejně tak i velikost disparit. Česká republika a Slovensko jsou rozlohou menší než Polsko a Maďarsko, ale jejich regiony jsou ve většině případů rozvinutější a disparity nejsou tak velké. Mezi nejrozvinutější regiony s největším ekonomickým potenciálem se obecně řadí regiony zahrnující hlavní města nebo největší metropole daných států. Následující kapitola vychází z analýzy ukazatelů regionálního rozvoje, provedené shlukové analýzy a publikací [13], [23], [37]. Popisuje a identifikuje silné a slabé regiony každého státu. Současně porovnává hodnoty analyzovaných ukazatelů s průměrnými hodnotami všech regionů vždy za poslední rok.

4.1 Česká republika

V České republice nejsou disparity mezi regiony tak velké jako je tomu u ostatních států Visegrádské skupiny. Větší rozdíl je mezi Prahou a zbylými regiony, které jsou si podobné. Jediné dva regiony trochu zaostávají za ostatními, konkrétně se jedná o průmyslové regiony Severozápad a Moravskoslezsko.

Tabulka 11: Porovnání vybraných ukazatelů českých regionů a průměru všech regionů České republiky za rok 2015.

Region	HDP (mil. €)	HDP/obyvatel (€)	Nezaměstnanost (%)	Zaměstnanost (%)	Hustota Dálnic na km ²	Hustota železnic na km ²	Důchod/obyvatel (€)	THFK (mil. €)
Praha	42 448	33 600	2,8	74,2	0,0222	0,4859	12 100	12 552
Střední Čechy	19 023	14 400	3,5	72,6	0,0176	0,1170	9 600	5 262
Jihozápad	16 936	14 000	3,9	71,8	0,0085	0,0955	8 700	3 965
Severozápad	13 277	11 800	7,3	66,6	0,0065	0,1750	7 600	3 457
Severovýchod	19 773	13 100	5,2	70,3	0,0021	0,1449	8 400	4 883
Jihovýchod	25 061	14 900	4,9	70,4	0,0162	0,1006	8 900	6 099
Střední Morava	15 828	13 000	5,3	69,2	0,0057	0,1041	8 100	3 959
Moravskoslezsko	16 127	13 300	8,2	66,1	0,0111	0,1231	7 800	4 409
Průměr ČR	21 059	16 013	5,1	70,2	0,0112	0,1683	8 900	5 573

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvyspělejší a nejrozvinutějším regionem nejen v České republice, ale i v rámci Visegrádské skupiny je v rámci NUTS 2 region Praha. Je tvořen hlavním městem Prahou a představuje ekonomické, politické, kulturní i diplomatické centrum České republiky a řadí se mezi nejvyspělejší regiony v Evropské unii. Z tabulky č. 11 lze vypožorovat, že Praha dosahuje nejvyššího hrubého domácího produktu v České republice a druhého nejvyššího v rámci Visegrádu. To je podpořeno především velkým počtem domácích firem, zahraničních firem a dalších ekonomických subjektů, finančních institucí a důležitých institucí veřejného sektoru. Dosahuje také v rámci Visegrádské skupiny největší zaměstnanosti a tím pádem také nejnižší nezaměstnanosti. Převládá zde terciální sektor a pro rozvoj regionu je také klíčový cestovní ruch v regionu. Také přispívá vývozem především strojů a dopravních prostředků.

Velmi důležitým regionem pro Českou republiku jsou také Střední Čechy. Ty jsou tvořeny územím Středočeského kraje a samotná poloha regionu přidává na jeho potenciálu. Výhodou pro tento region je také úzké spojení s Prahou, a to nejen díky husté dopravní síti, zejména v podobě dálnic a železnic, ale také díky mobilitě výrobních zdrojů. Střední Čechy představují pro Prahu zdroj pracovních sil a také zdroj pro doplnění průmyslu. Vyznačuje se především rozvinutým průmyslem a zemědělstvím.

V porovnání hrubého domácího produktu a nezaměstnanosti se těsně za Střední Čechy řadí Jihozápad, který je tvořen Plzeňským a Jihočeským krajem. Největší přínos pro tento region spočívá především v přírodním bohatství, rostlinné výrobě a v rámci Jihočeského kraje také rybolov. Nevýhodou tohoto regionu je, že na území Jihočeského kraje se nenacházejí zdroje energetických surovin. I přesto tento region disponuje nízkou nezaměstnaností, kde se vyrovná Středním Čechám, jak je patrné z tabulky č. 11.

Jedním ze slabších regionů v České republice je region Severozápad, který je tvořen Karlovarským a Ústeckým krajem. Nutno podotknout, že i když se v rámci České republiky jedná o slabší region, v porovnání s polskými a maďarskými regiony se řadí pořád k rozvinutějším. Tento region se také liší ve své struktuře. Karlovarský kraj přispívá k regionálnímu rozvoji a k celé ekonomice především vysokým cestovním ruchem a rozvojem lázeňství. Naopak v ostatních odvětvích zaostává. Naopak Ústecký kraj přispívá svým nerostným bohatstvím. Významná pro tento region je těžba uhlí, energetika, strojírenství nebo chemický průmysl. Jak lze vidět v tabulce č. 11, nedostatkem tohoto regionu je vyšší nezaměstnanost a nedokonalé investiční prostředí. V rámci České republiky by mělo dojít k podpoře a rozvoji ekonomického potenciálu.

Lépe je na tom region Severovýchod, jehož ukazatele znázorňuje tabulka č. 11. Ten je tvořen Pardubickým, Královehradeckým a Libereckým krajem. Pozitivem tohoto kraje je vzrůstající cestovní ruch, který umožňují i největší délka železnic v tomto regionu a samotná poloha krajských měst, které jsou v dosahu hlavního města. Také je zde rozvinutá průmyslová výroba jako například strojírenství, potravinářství, sklářství a chemický průmysl. Nezaměstnanost se dlouhodobě držela pod průměrem České republiky, avšak v posledních letech dosahuje právě tohoto průměru, který byl k roku 2015 přesně 5,1 %. V posledních letech zde také dochází ke zlepšování investičního prostředí a přílivu zahraničních investic, které podporují regionální růst a tím roste ekonomický potenciál tohoto regionu.

Větším ekonomickým potenciálem disponuje také region Jihovýchod, který přispívá republikovému hrubému domácímu produktu ve značné části a řadí se hned za region Praha, jak znázorňuje tabulka č. 11. Tento region je tvořen Jihomoravským krajem a krajem Vysočina. Důležitý je pro region strojírenský, potravinářský, automobilový průmysl a také dobrá zemědělská produkce, převážně na území Jihomoravského kraje. Mezi hlavní výhody tohoto regionu lze označit dostupnou a kvalifikovanou pracovní sílu, která napomáhá nadprůměrné zaměstnanosti a také dobrému investičnímu a inovačnímu prostředí, které je zejména v Jihomoravském kraji. Je zde mnoho poboček zahraničních firem a výzkumných center, které slouží k přílivu zahraničních investic právě do tohoto regionu.

Dalším regionem je Střední Morava, který tvoří Olomoucký a Zlínský kraj. Na základě tabulky č. 11 lze říci, že i když v rámci Visegrádu dosahuje slušné úrovně, v rámci České republiky je spíše slabším regionem. Pokud je tento region porovnáván s průměry vybraných ukazatelů, lze dojít k závěru, že dosahuje jen podprůměrných hodnot. Jediným ukazatelem, kde si tento region stojí lehce nad republikovým průměrem, je nezaměstnanost. Za zmínku stojí dobré zemědělství, kterému se daří zejména v jižní části regionu. Přesto je nutné zvyšovat ekonomický potenciál tohoto regionu.

Posledním analyzovaným regionem České republiky je region Moravskoslezsko. Hodnoty jsou uvedeny v tabulce č. 11. Jedná se o území Moravskoslezského kraje a lze ho charakterizovat jako nejprůmyslovější region v České republice, ale je postaven na nestabilních průmyslových odvětvích jako hutnictví nebo těžba surovin. To sebou samozřejmě přináší velkou ekologickou zátěž pro region. V rámci hrubého domácího produktu je tento region pod průměrnou hodnotou, ale ta je vysoká zejména kvůli Praze. Problémem v tomto regionu a jeho slabinou je vyšší nezaměstnanost a z toho plynoucí nižší zaměstnanost, což je dáno především růstem dlouhodobě nezaměstnaných osob. Tento region

je podprůměrný i v ostatních ukazatelích a společně s regionem Severozápad se dá označit za nejslabší regiony v České republice, jejichž ekonomický potenciál by měl být dále rozvíjen. Přesto se Česká republika může v rámci Visegrádské skupiny označovat za stát s nejrozvinutějšími regiony, a i v rámci Evropské unie se řadí k vyspělejším regionům. Chlubit se může především nízkou nezaměstnaností.

4.2 Slovensko

Z analýzy slovenských regionů se dá vyvodit jednoznačný závěr o jejich ekonomickém stavu. Za rozvinutý region, který může být řazen mezi nejsilnější regiony v Evropské unii, lze označit Bratislavský kraj, který se spolu s Prahou řadí na vrchol Visegrádské skupiny. Ale mezi ním a zbylými regiony na Slovensku je obrovská propast a zbylé regiony se řadí spíše ke slabším regionům. Na rozdíl od České republiky je zde průměrná nezaměstnanost vyšší.

Tabulka 12: Porovnání vybraných ukazatelů slovenských regionů a průměru všech regionů Slovenska za rok 2015.

Region	HDP (mil. €)	HDP/obyvatel (€)	Nezaměstnanost (%)	Zaměstnanost (%)	Hustota Dálnic na km ²	Hustota železnic na km ²	Důchod/obyvatele (€)	THFK (mil. €)
Bratislavský kraj	22 248	35 400	5,7	71,5	0,0536	0,1145	15 900	6 535
Západné Slovensko	24 558	13 400	9,7	64,7	0,0103	0,0800	8 400	4 726
Stredné Slovensko	15 645	11 600	12,8	62,1	0,0051	0,0656	8 200	3 856
Východné Slovensko	16 445	10 200	15,0	57,6	0,0074	0,0716	6 800	3 772
Průměr v roce	19 724	17 650	10,8	64	0,0191	0,0829	9 825	4 723

Zdroj: Vlastní zpracování

Bratislavský kraj, který zahrnuje hlavní město Bratislavu se podílí největší částí na hrubém domácím produktu Slovenska, jak je patrné z tabulky č. 12. Po přepočtu na jednoho obyvatele dosahuje většího podílu než Praha. Bratislava stejně jako Praha těží z velkého počtu ekonomických subjektů a důležitých veřejných i soukromých institucí. Má výhodnou polohu, což napomáhá cestovnímu ruchu a mezinárodní dopravě. V hospodářství mají zastoupení všechny sektory a zahraničním investorům nabízí nejvhodnější investiční prostředí.

Region, který se řadí za Bratislavský kraj, je Západní Slovensko tvořené Trnavským, Nitrianským a Trenčínským krajem. Zdaleka nedosahuje takových hodnot jako Bratislavský kraj, přesto ho můžeme označit za průměrný. Analýza pracovního prostředí ukazuje, že nezaměstnanost a zaměstnanost je v rámci Slovenska nadprůměrná, ale přesto je v rámci Visegrádu s necelými 9,7 % vysoká. Tento region má dobré podmínky pro zemědělskou výrobu a také pro těžbu nerostných surovin, což pozitivně ovlivňuje jeho potenciál.

Situace v regionu Střední Slovensko je hodně diferenciovaná. Skládá se ze Žilinského a Banskobystrického kraje. Pozitivem tohoto regionu je rozvoj cestovního ruchu a přírodní bohatství. Větší přínos pro tento region a pro celé Slovensko přináší především Žilinský kraj. Největším negativem v rozvoji tohoto regionu je vysoká nezaměstnanost znázorněna v tabulce č. 12, která překračuje hranici 10 %. Pokud se porovnájí oba kraje tvořící tento region, zjistí se, že Banskobystrický je v horší situaci. Region Střední Slovensko rozhodně nepřispívá tolik a je potřeba ho rozvíjet.

Ještě horší situace je v regionu Východní Slovensko složeném z Košického a Prešovského kraje. Lze říci, že tento region, který je v rámci Slovenska nejslabší, má velký potenciál v levné pracovní síle a možné spolupráci s Ukrajinou nebo Polskem. Tento potenciál zůstává nevyužit a pro investory ze zahraničí není tak atraktivní. Východní Slovensko dosahuje jednoznačně největší nezaměstnanosti. Jak ukazuje tabulka č. 12, nezaměstnanost dosahovala v roce 2015 na hranici 15 % a to je vůbec největší regionální nezaměstnanost v rámci států Visegrádské skupiny. V bližším porovnání vychází lépe Košický kraj, který tvoří většinu hrubého domácího produktu v tomto regionu. Jedná se tedy o nejméně rozvinutý region Slovenska a je nutné ho posilovat a snižovat velké ekonomické rozdíly, které jsou tu vykazovány.

4.3 Polsko

Polsko je tvořeno největším počtem regionů na úrovni NUTS 2. Konkrétně se jedná o 16 regionů, které vykazují značné ekonomické rozdíly a jen málo z nich se dá označit za více rozvinuté. Jak už je trendem, za rozvinuté označíme hlavně regiony zahrnující hlavní města daných států nebo regiony zahrnující větší metropole.

Jedním z takových regionů v Polsku, který se dá označit za rozvinutý, je region Łódzkie. Oblast tohoto regionu leží v centru Polska, což je pro rozvoj regionu výhodné, a vyznačuje se růstem průmyslové výroby. Důležitý pro tento region je také cestovní ruch a důraz na informační technologie. Patří mezi regiony s větším podílem hrubého domácího produktu a nižší nezaměstnaností. Nutno podotknout, že průměrná zaměstnanost v Polsku je 64 %, a i když je tento region nad průměrem, v porovnání s Českou republikou, ale i Slovenskem a Maďarskem je na tom hůře. V tabulce č. 13 je znázorněno srovnání s průměrem polských regionů.

Tabulka 13: Porovnání vybraných ukazatelů polských regionů a průměru všech regionů Polska za rok 2015.

Region	HDP (mil. €)	HDP/obyvatele (€)	Nezaměstnanost (%)	Zaměstnanost (%)	Hustota Dálnic na km ²	Hustota železnic na km ²	Důchod/obyvatele (€)	THFK (mil. €)
Lódzkie	26 136	10 500	7,7	64,7	0,0103	0,0587	6 600	5 417
Mazowieckie	95 328	17 800	6,5	68,8	0,0018	0,0479	9 600	18 665
Malopolskie	33 964	10 100	7,2	62,2	0,0099	0,0716	6 400	6 927
Slaskie	53 250	11 600	7,2	59,9	0,0143	0,1597	7 200	9 079
Lubelskie	16 430	7 700	9,3	61,4	0,0000	0,0415	5 500	3 415
Podkarpackie	16 868	7 900	11,6	57,4	0,0063	0,0548	5 100	3 538
Swietokrzyskie	10 190	8 100	10,1	61,1	0,0000	0,0616	5 500	1 848
Podlaskie	9 465	8 000	7,0	64,1	0,0000	0,0324	5 400	2 267
Wielkopolskie	42 169	12 100	5,8	65,4	0,0071	0,0633	7 300	8 351
Zachodniopomorskie	16 208	9 500	7,5	59,9	0,0011	0,0517	6 400	3 466
Lubuskie	9 515	9 300	6,4	61,9	0,0064	0,0650	5 900	1 875
Dolnoslaskie	36 248	12 500	7,0	63,3	0,0111	0,0866	7 200	6 945
Opolskie	9 028	9 000	6,5	62,9	0,0093	0,0796	5 800	2 389
Kujawsko-Pomorskie	19 055	9 100	7,9	60,9	0,0092	0,0665	5 800	4 343
Warminsko-Mazurskie	11 437	7 900	9,5	56,9	0,0000	0,0471	5 600	2 566
Pomorskie	24 762	10 700	6,6	63,8	0,0036	0,0665	6 700	5 391
Průměr v roce	26 878	10 113	8	62	0,0056	0,0659	6 375	5 405

Zdroj: Vlastní zpracování

Lídrem mezi polskými regiony a tím, který nejvíce ekonomicky přispívá, je region Mazowieckie, který zahrnuje Varšavu a okolí. Z tabulky č. 13 vyplývá, že tento region je nejrozvinutější a patří mezi nejvyspělejší regiony Visegrádu. Region se může označit za křižovatku obchodu mezi východem a západem. Je zde dobré podnikatelské prostředí, oblast pro obchod a finance a dobré prostředí pro zahraniční investory. Soustředí se zde nejvíce zahraničních investic, což značně přispívá rozvoji tohoto kraje. V rámci Evropy se jedná o nejkonkurenceschopnější region v Polsku.

V jižní části Polska se nachází regiony Malopolskie a Slaskie. Malopolskie je region, který splňuje průměr Polska. Nejdůležitější roli v tomto regionu hraje město Krakov. Jedná se o ekonomické centrum tohoto regionu, které se podílí nejvyšší částí na hrubém domácím produktu regionu. Region disponuje velkým množstvím nerostných i energetických surovin. Výhodou je také rozvinutý bankovní sektor, přítomnost výzkumných center a přítomnost zahraničních investic. Tyto výhody zvyšují konkurenceschopnost regionu. Pro region Slaskie je zase nejdůležitější město Katowice. Tento region je spíše průmyslovější, ale přesto je více rozvinutější a má větší potenciál než Malopolskie. Patří k regionům s větším podílem hrubého

domácího produktu s dobrým investičním prostředím a lze ho označit za jednoho z největších vývozců.

Na východě Polska se rozprostírá region Lubelskie. Jedná se především o region založený na průmyslu a zemědělství. Jde spíše o přírodní kraj těžící z turistického ruchu. Z ekonomického hlediska se jedná o slabý region s nejslabším podílem hrubého domácího produktu na obyvatele, podprůměrnou zaměstnaností a nedostatečnou dopravní infrastrukturou.

Podobně je na tom také region Podkarpackie sousedící s Ukrajinou a Slovenskem. Region má dost přírodního bohatství a dobré podmínky pro zemědělství, ale přesto je to ekonomicky velmi slabý region. Je zde vůbec největší nezaměstnanost a malý podíl hrubého domácího produktu. Největší potenciál tento region spatřuje především v cestovním ruchu, díky dobrým přírodním podmínkám a řadě památek. To je pro zvýšení ekonomického potenciálu nedostatečné. K těmto regionům lze zařadit také jihovýchodní region Swietokrzyskie. Jedná se o menší a spíše průmyslový a zemědělský region. Jedná se o region se špatným investičním prostředím a vyšší nezaměstnaností. Tento region patří stejně jako Lubelskie a Podkarpackie mezi hodně slabé a nekonkurenceschopné regiony v Polsku.

Dalším spíše nerozvinutým regionem je region Podlaskie rozprostírající se na severovýchodě Polska. Tento region je podobný jako region Swietokrzyskie, ale má trochu větší potenciál. Oba regiony dosahovaly v roce 2016 stejného podílu hrubého domácího produktu na obyvatele, ale region Podlaskie se drží lehce nad průměrem v oblasti zaměstnanosti, respektive nezaměstnanosti. Kromě zemědělství dochází v posledních letech také k rozvíjení finančních služeb, a právě tento rozvoj by mohl být využit pro zvyšování ekonomického potenciálu tohoto regionu.

Opakem těchto regionů je region Wielkopolskie, který se řadí mezi největší regiony Polska a jeho centrem je město Poznaň. Region je výhodně umístěn a díky dobré dopravní infrastruktuře spojuje okolní evropská města. Jak ukazuje tabulka č. 13, patří mezi regiony s nejmenší nezaměstnaností a vysokým podílem hrubého domácího produktu na obyvatele. Většina obyvatel je zaměstnána v průmyslových odvětvích a obchodu. Také se jedná o atraktivní region pro zahraniční investory. Právě tato oblast se vyznačuje vysokým objemem zahraničních investic od významných investorů z USA, Japonska, Německa nebo Velké Británie. Jedná se tedy o rozvinutý region s velkým potenciálem.

Dalšími průměrnými regiony v rámci Polska jsou regiony Zachodniopomorskie a Lubuskie. Oba dva regiony jsou si velmi podobné. Jedná se o regiony s bohatou přírodou

a velkým množstvím vodních ploch a řek. Většinou jde o zalesněné plochy s přírodními zdroji a dřevařským průmyslem. Výhodou těchto regionů je turistická atraktivita a rozvoj cestovního ruchu. Výhodou regionu Zachodniopomorskie jsou také naleziště energetických zdrojů a rozvoj energetického průmyslu. Předností regionu Lubuskie je zase nejnižší nezaměstnanost ze všech polských regionů. Ovšem i přesto jsou tyto regiony spíše průměrně rozvinuté a jejich ekonomický potenciál a přínos pro stát není takový, jaký by mohl být a je nutné tyto oblasti dále rozvíjet. Tomu by mohla pomoci také tvorba nových průmyslových zón a vytváření lepších podmínek pro zahraniční investory třeba v oblasti cestovního ruchu.

Dalším regionem je Dolnoslaskie, který hraničí s Českou republikou. Podle hodnot v tabulce č. 13 se jedná se o jeden z vyspělejších polských regionů. Hospodářským centrem tohoto regionu je město Wrocław. Kromě průmyslu je tato oblast postavena na terciálním sektoru, který se stále rozvíjí. Jedná se o předního polského vývozce a příjemce množství zahraničních investic. Tomu napomáhá dobrá dopravní vybavenost a dostupná kvalifikovaná pracovní síla. Jde tedy o ekonomicky silný region s vysokým ekonomickým potenciálem a schopností využívat příležitosti pro další regionální rozvoj.

Regiony Opolskie, Kujawsko-Pomorskie a Warmińsko-Mazurskie jsou si celkem podobné, jak ukazuje tabulka č. 13. Jedná se o ekonomicky průměrné regiony v rámci Polska. Většinou jde o zalesněné oblasti, které jsou bohaté na přírodu a kulturu. Jedná se tak o oblasti s dobrými podmínkami pro rozvoj cestovního ruchu a zemědělství. Všechny regiony, vyjma regionu Opolskie si drží vyšší nezaměstnanost. V rámci Visegrádu jsou tyto regiony víceméně podprůměrné a je nutné tyto regiony posilovat například pomocí fondů Evropské unie.

Posledím regionem je Pomorskie znázorněným v tabulce č. 13, jehož centrem je město Gdaňsk. Region disponuje přírodními oblastmi vhodnými pro rozvoj cestovního ruchu a také má přístup k Baltskému moři, což může být výhodou pro tento region. Podíl hrubého domácího produktu je u tohoto regionu nad průměrem státu a největší část je produkována sektorem služeb. V regionu je zastoupeno více malých a středních podniků, které tvoří také více pracovních míst pro tamní obyvatele. Slabinou tohoto regionu může být menší investiční aktivita. Tento region má určitě dostatečný ekonomický potenciál, ale stále je nutné ho průběžně rozvíjet.

4.4 Maďarsko

Regiony v Maďarsku jsou podobné jako ty polské. Jejich rozvoj je zde také hodně rozdílný. Je zde jeden dominantní a značně rozvinutý region, dva silnější a zbytek slabších

a méně rozvinutých regionů. Tím nejsilnějším regionem, který může konkurovat silnějším evropským regionům, je Közép-Magyarország. Tento region zahrnuje hlavní město Budapešť a hraje klíčovou roli pro ekonomiku a kulturu Maďarska. Představuje také důležité místo v oblasti mezinárodní dopravy. Jedná se o hlavní ekonomické centrum, což se odráží na podílu hrubého domácího produktu, který je zde suverénně největší. Nejedná se, ale o region s nejnižší mírou nezaměstnanosti. Velkým pozitivem jsou zahraniční investice, jelikož se jedná o jednu z nejvíce atraktivních oblastí pro zahraniční investory. Srovnání s průměrem nabízí tabulka č. 14.

Tabulka 14: Porovnání vybraných ukazatelů maďarských regionů a průměru všech regionů Maďarska za rok 2015

Region	HDP (mil. €)	HDP/obyvatel (€)	Nezaměstnanost (%)	Zaměstnanost (%)	Hustota Dálnic na km ²	Hustota železnic na km ²	Důchod/obyvatele (€)	THFK (mil. €)
Közép-Magyarország	51 722	17 300	5,3	67,6	0,0435	0,1054	7 600	8 767
Közép-Dunántúl	11 112	10 500	4,4	67,9	0,0235	0,0922	6 300	2 684
Nyugat-Dunántúl	11 930	12 100	3,8	67,5	0,0162	0,0883	6 300	2 907
Dél-Dunántúl	6 592	7 300	8,1	60,2	0,0215	0,0658	5 200	2 103
Észak-Magyarország	8 636	7 500	8,7	59,0	0,0130	0,0664	4 800	2 442
Észak-Alföld	10 544	7 100	10,9	58,9	0,0107	0,0768	5 000	2 819
Dél-Alföld	10 187	8 000	7,9	62,2	0,0113	0,0687	5 300	2 552
Průměr v roce	15 818	9 971	7	63	0,0200	0,0805	5 786	3 468

Zdroj: Vlastní zpracování

Regionem, který lze označit za rozvinutý a pohybující se nad průměrem, je region Közép-Dunántúl. Tento region může těžit ze své polohy, jelikož se zde nachází jezero Balaton a mnoho horských stezek, což velmi napomáhá cestovnímu ruchu v této oblasti. Je zde rozvinuté strojírenství, které nabízí velký prostor pro inovace. V posledních letech došlo k rozvoji informačních technologií a automobilového průmyslu. Je zde také velmi rozšířená oblast vinařství. Region se tedy také značně podílí na hrubém domácím produktu a vyznačuje se velmi nízkou nezaměstnaností.

Tím třetím nejrozvinutějším regionem v Maďarsku je Nyugat-Dunántúl. Tento region přispívá druhým největším podílem hrubého domácího produktu a také disponuje nejnižší nezaměstnaností ze všech maďarských regionů. Velkou roli hraje výhodné postavení regionu napomáhající vývozu. Region sousedí hned se čtyřmi dalšími státy. Je zde také velký podíl cestovního ruchu a bohaté přírodní a kulturní bohatství. Je zde také velké zastoupení ve využívání obnovitelných zdrojů energie.

Dalším regionem z okolí Dunaje je Dél-Dunántúl, jehož porovnání s průměrem nabízí tabulka č. 14. Disponuje podobnými výhodami ze svého geografického postavení v okolí Balatonu, ale na rozdíl od předchozích regionů tohoto potenciálu nedokáže plně využít. Region je založený na zemědělské výrobě a vinařství. Přesto je zde nezaměstnanost přesahující průměr Maďarska - 7 %. Je zde také nízký podíl zahraničních investic a inovačního potenciálu. Pokud by se tomuto regionu podařilo zlepšit prostředí pro investory a více využít potenciál, který mu nabízí geografická poloha, mohl by se zařadit mezi silnější regiony. To by se mohlo podařit za pomoci evropských fondů.

Regionem, který také disponuje značným potenciálem, který ale není plně využitý je, Észak-Magyarország. Jedná se rozlohou o velký region, který je bohatý především na přírodní oblasti. Velkou část regionu tvoří chráněné krajinné oblasti, národní parky a přírodní rezervace. Je zde také hodně přírodních a kulturních památek UNESCO. Také se zde vyskytuje velké množství termálních pramenů, což napomáhá rozvoji lázeňství. To nese velký potenciál v oblasti cestovního ruchu a využívání přírodních zdrojů. Velkým problémem tohoto regionu je znečištění plynoucí z elektráren a z chemické výroby.

Zbylými regiony jsou Észak-Alföld a Dél-Alföld. Oba regiony se řadí mezi méně rozvinuté. Ve vzájemném porovnání jen těchto dvou regionů je rozvinutější Dél-Alföld, ale v rámci celého státu je jen průměrným regionem. Észak-Alföld je druhým největším regionem a jeho předností je také zemědělství a oblast cestovního ruchu, která zde také využívá přítomnosti termálních pramenů. Přesto je tato oblast ekonomicky nejméně výkonná a podíl hrubého domácího produktu přepočteného na obyvatele za rok 2016 je zde nejmenší nejen z maďarských regionů, ale také v rámci všech analyzovaných regionů Visegrádu. Také tu je největší nezaměstnanost v rámci Maďarska. Jde tedy o další případ, kdy region nevyužívá svého potenciálu a jeho rozvoj je vzhledem k možnostem nedostatečný. Region Dél-Alföld je rozlohou největším maďarským regionem. Je velmi podobný jako Észak-Alföld. Také těží zejména z cestovního ruchu založeném na lázeňství a na turismu. Nezaměstnanost je zde nižší, přesto tento region nedosahuje velké ekonomické výkonnosti. Slabinou tohoto regionu je nízká kvalita poskytovaných služeb spojených právě s turistikou a ubytováním. Region má tedy také potenciál dále se rozvíjet, ale musí dojít ke zkvalitnění služeb.

4.5 Shrnutí

V předchozích kapitolách byla provedena analýza vybraných ukazatelů, které jsou důležité pro rozvoj každého regionu a následná identifikace regionů přispívající k rozvoji daného státu a slabších regionů, které je třeba dále rozvíjet. Byla použita nejenom analýza vybraných ukazatelů, ale také shluková analýza. Provedená analýza ukazuje, že rozdíly mezi regiony jednotlivých zemí Visegrádské skupiny jsou stále velké, ale v průběhu posledních let dochází k postupnému snižování těchto rozdílů především u regionů, které nezahrnují hlavní města. Rozdíly mezi regiony s hlavními městy a zbylými regiony zůstávají stále velké.

K tomuto pozitivnímu trendu snižování meziregionálních rozdílů napomohlo nejen vytvoření středoevropské spolupráce v podobě Visegrádské skupiny, ale také vstup do Evropské unie. Tím se těmto státům otevřely nové nástroje, které mohou využívat pro rozvoj svých regionů. Visegrádská skupina nabízí nástroje v podobě grantů a stipendií poskytovaných Mezinárodním visegrádským fondem. Evropská unie je důležitá zejména díky společné regionální politice, v rámci které, je možné získat různé dotace pro rozvoj regionů a také zavedení jednotného trhu a volného pohybu pracovních sil.

Situace v jednotlivých státech se liší. Analýza vybraných ukazatelů ukazuje, že především české a slovenské regiony patří k více rozvinutým a ekonomicky výkonnějším regionům ve Visegrádské skupině. Rozdíly nejsou tak velké jako u Polska a Maďarska. Velkou roli nehrají jen ekonomické a technologické faktory, ale také faktory geografické a demografické. To se odráží na rozdílech mezi regiony zahrnujícími hlavní města a ekonomické metropole a zbylými regiony. Takové regiony jsou většinou označené za prioritní a snaha o zvyšování jejich konkurenceschopnosti zvyšuje rozdíly mezi nimi a zbylými regiony.

Polsko a Maďarsko má na úrovni NUTS 2 více regionů než Česká republika a Slovensko, ale velká část z těchto regionů jsou přírodní oblasti zahrnující lesy, parky a rezervace nebo se jedná o nerozvinuté průmyslové oblasti, a proto nedosahují takové ekonomické produkce. Prostřednictvím analýzy došlo ke zjištění, že od roku 2007 dochází ke zlepšování těchto ukazatelů a tím k postupnému snižování těchto meziregionálních disparit. I když se hodnoty ukazatelů slabších regionů zvyšují rychlejším tempem než u vyspělých regionů, stále je rozdíl mezi nimi velký. Jednotlivé regiony zvyšují svou produktivitu, zvyšuje se zaměstnanost v regionech, zvyšují se příjmy domácností a výrazně se zlepšuje také technická infrastruktura napomáhající především obchodu a mobilitě pracovníků mezi regiony. Je tedy možné pomocí řízené migrace regulovat nezaměstnanost v regionech. Jediným ukazatelem, kde větší část regionu včetně Prahy dochází ke zhoršení, je ukazatel - tvorba hrubého fixního kapitálu. Zde

dochází ke zlepšení především u polských regionů. Region Mazowieckie zde dosahuje oproti roku 2007 navýšení o více než 3 miliard eur.

Na základě těchto výsledků bylo možné dané regiony srovnat a identifikovat silné a slabé regiony a jejich ekonomický potenciál. Za nejsilnější regiony Visegrádu lze označit trojici regionu Praha, Bratislavský kraj a Mazowieckie. Tyto regiony se dají řadit mezi ostatní vyspělé regiony v Evropě. Jedná se o oblasti zahrnující Prahu, Bratislavu a Varšavu. Mezi těmito a ostatními regiony jsou tedy nejvýraznější rozdíly. Region Közép – Magyarország, který zahrnuje Budapešť a jde o nejsilnější region v Maďarsku, se řadí k českým regionům Severovýchod, Jihozápad, Jihovýchod a Střední Čechy. Jde o rozvinutější regiony, které jsou v daných státech lehce nadprůměrné, mají velký ekonomický potenciál a přispívají k rozvoji svých států.

Ostatní české, slovenské spolu s polskými a maďarskými regiony zahrnující významnější metropole se pohybují kolem průměru všech regionů, jejich potenciál dalšího rozvoje je velký, ale zatím ne zcela využitý. Rozdíly mezi nimi se postupně snižují, ale stále za ostatními regiony v Evropě zaostávají. Mezi nejslabší regiony patří většina polských regionů jako například Opolskie, Lubuskie nebo Podlaskie. Jedná se především o přírodní a průmyslné regiony dosahující většinou podprůměrných hodnot. Tyto regiony je potřeba rozvíjet pomocí již zmíněných nástrojů, které nabízí Evropská unie a visegrádská spolupráce. Podporovat jejich růst, zlepšovat technickou infrastrukturu a tím zvětšovat celkový potenciál těchto regionů. V rámci celé Evropské unie se tedy většina regionů řadí mezi méně rozvinuté, vyjma regionů zařazených do prvního shluku, vytvořené na základě shlukové analýzy vyobrazené na obrázku č. 12. Největší potenciál těchto slabých regionů spočívá především v rozvoji cestovního ruchu.

Je tedy potřeba, aby jednotlivé státy vytvořily na národní úrovni regionální strategie a podpůrné programy pro tyto oblasti a dále využívaly nástroje evropské regionální politiky. Analýza dokazuje, že využívání těchto nástrojů příznivě působí na slabší regiony, což vede ke zlepšení jejich ekonomického potenciálu a ke snižování disparit. V takovém případě lze očekávat další zmírňování rozdílů u slabších regionů.

ZÁVĚR

Záměrem této práce bylo pomocí vybraných ukazatelů ekonomického rozvoje provést analýzu meziregionálních rozdílů zemí Visegrádské čtyřky a na základě výsledků identifikovat regiony, které přispívají k rozvoji státu, a regiony, jejichž ekonomický potenciál je třeba více rozvíjet.

Pro úspěšné splnění tohoto cíle bylo nutné v první řadě teoreticky vymezit územní regiony a samotný proces jejich tvorby. V rámci teoretického vymezení byla definována problematika regionálního rozvoje, jeho účastníků a vlivu na regiony. V práci byla vysvětlena regionální politika a její aktéři. Pro provedenou analýzu bylo nutné vědět, jak regionální politika napomáhá k rozvoji regionu a ke snižování rozdílů mezi nimi.

Jelikož se jedná o regiony čtyř evropských států, které tvoří uskupení Visegrádské čtyřky a jsou členy Evropské unie, bylo potřeba teoreticky vymezit a popsat vývoj společné evropské regionální politiky, která se dostává do popředí všech evropských politik. Aby mohly státy jako Česká republika, Polsko, Slovensko a Maďarsko efektivně dosahovat cílů v oblasti regionální politiky, snižovat disparity mezi regiony a zařadit se ekonomickou výkoností a kvalitou života mezi nejvyspělejší regiony celé Evropy, musí své regionální politiky společně koordinovat a při realizaci své postupy kooperovat. Spolupráci mohou využít pro výměnu informací týkajících se tvorby a aplikace regionálních programů a postupů.

Tato kooperace a koordinace probíhá na základě členství v uskupení nazvaném jako Visegrádská čtyřka, které se věnovala další část této práce. Jedním z dílčích cílů bylo vymezit fungování a vývoj této evropské spolupráce a určit její přínos pro členské státy a jejich regiony. Skvělým společným nástrojem, který Visegrádská skupina využívá je Mezinárodní Visegrádský fond, kterému se tato práce také věnuje. V kapitole, která se zabývá touto organizací, bylo podrobně vysvětleno, jak prostřednictvím grantových a stipendijních programů pomáhá občanům nejenom členských zemí Visegrádské skupiny, ale také občanům ze zemí, se kterými Mezinárodní visegrádský fond spolupracuje.

V další části se práce zabývá samotnou analýzou meziregionálních rozdílů v zemích Visegrádské skupiny. Pro analýzu byly vymezeny regiony podle statistických jednotek NUTS, konkrétně NUTS 2. Vybrané regiony NUTS 2 byly pomocí vybraných ekonomických i mimoekonomických ukazatelů analyzovány a porovnávány. Použity byly ukazatele: hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, zaměstnanost, příjem domácností, tvorba hrubého fixního kapitálu a délka dálnic a železnic. Každý region se také liší svou rozlohou, počtem

obyvatel a hustotou zalidnění, proto bylo pro lepší výsledky potřeba některé ukazatele přepočítat na jednoho obyvatele. Analýza těchto regionů a shluková analýza odhalila značné disparity, a to především v Polsku a Maďarsku. Zmíněné země jsou svou rozlohou větší a obsahují více regionů NUTS 2 než Česká republika a Slovensko. Většina těchto regionů se ukázala jako slabá a rozdíly mezi nimi jsou značné. Z analýzy vyplývá, že nejlépe jsou na tom regiony v České republice, kde nejsou rozdíly tak výrazné. Jedinou výjimkou je region Praha zahrnující hlavní město Prahu, který se řadí společně s regionem Bratislavský kraj a Mazowieckie mezi nejrozvinutější evropské regiony. Ostatní regiony v České republice jsou hodně podobné. Za slabší se dají označit regiony Severozápad a Moravskoslezsko, ale v porovnání s polskými a maďarskými regiony se jedná pořád o nadprůměrně rozvinuté regiony. Maďarsku vévodí region Közép-Magyarország, ostatní regiony jsou na tom výrazně hůře. Z analýzy se dá také usoudit, že nejlépe jsou na tom regiony, ve kterých jsou zahrnuta hlavní města uvedených zemí nebo jiné metropole, které mohou pro daný stát představovat ekonomické, kulturní a politické centrum.

Poslední část práce je zaměřena na zhodnocení ekonomického a rozvojového potenciálu každého regionu. Popisuje strukturu každého regionu a porovnává ho s celkovým průměrem všech regionů za dané období. Velkou rolí pro rozvoj regionu představují právě velká města, která nabízejí mnoho pracovních míst, dobré podmínky pro velké podniky a zahraniční pobočky velkých firem a také dobré inovační a investiční prostředí, které dokáže do regionu nalákat zahraniční investory. Slabší regiony, převážně polské a maďarské, jsou založeny na zemědělství nebo na upadajících průmyslových oborech. Investiční prostředí v těchto regionech není příliš lákavé, a to výrazně snižuje celkový potenciál. Jedná se také o oblasti, které jsou pokryty lesy, chráněnými krajinnými oblastmi nebo parky. Možný rozvojový potenciál těchto regionů představuje především cestovní ruch. Tento potenciál ale zůstává u většiny těchto regionů nevyužit, a to z důvodu špatné kvality ubytovacích zařízení nebo nedostatečné dopravní infrastruktury, která také ovlivňuje rozvoj regionů.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] *About the fund*. [online]. Visegrad fund, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://visegradfund.org/about/>
- [2] *Aktéři regionální politiky*. [online]. Metodická podpora regionálního rozvoje, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/akteri-regionalni-politiky.html>
- [3] *Annual reports*. [online]. Visegrad fund, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://visegradfund.org/documents/>
- [4] BLAŽEK, J. a UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1974-3.
- [5] *Dálnice a železnice podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tran_r_net&lang=en
- [6] *Environmentální politika v regionálním rozvoji*. [online]. Informační systém Masarykovy univerzity, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/index.pl?cast=65056>
- [7] *Evropské bojové uskupení zemí V4 vstoupí do půlroční pohotovosti k nasazení 1. ledna*. [online]. Ministerstvo obrany ČR, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/evropske-bojove-uskupeni-zemi-v4-vstoupi-do-pulrocni-pohotovosti-k-nasazeni-1--ledna-118204/>
- [8] GOODALL, B. *Dictionary of Human Geography*. London: Penguin, 1987. Penguin reference. ISBN 0140510958.
- [9] *Historie V4*. [online]. Visegrad group, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/historie>
- [10] *Hrubý domácí produkt a hrubý domácí produkt v PPS podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_2gdp&lang=en
- [11] *Hungarian presidency of the Visegrad group*. [online]. V4 connects, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://v4.gov.hu/about-the-presidency>

- [12] IVANIČKA, K. *Základy teorie a metodologie socioekonomické geografie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelství, 1983.
- [13] KUČEROVÁ, I. *Střední Evropa: komparace vývoje středoevropských států*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 9788024630670
- [14] KUTSCHERAUER, A. *Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. Ostrava: VŠB-TU, 2010. ISBN 978-80-248-2335-5
- [15] MACHÁČEK, J, TOTH, P. a WOKOUN, R. *Regionální a municipální ekonomie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.
- [16] MAIER, G. a TÖDTLING, F. *Regionálna a urbanistická ekonomika*. Bratislava: Elita, 1997. ISBN 80-8044-044-1.
- [17] MARUŠIAK, J. *Internal cohesion of the Visegrad group*. Bratislava: VEDA, 2013. ISBN 978-80-224-1329-9.
- [18] Metodika hodnocení ekonomického a rozvojového potenciálu území. [online]. DotaceEU.cz c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: https://www.dotaceeu.cz/Dotace/media/SF/NOK/Evaluace/Evalua%C4%8Dn%C3%AD%20knihovna/2009/2009_4457_Region%C3%A1ln%C3%AD%20ekonomick%C3%A1%20data%20pro%20evaluaci/Metodika-hodnoceni-ekonomickeho-a-rozvojoveho-potencialu_final.pdf
- [19] *Metody vymezení regionu*. [online]. Informační systém Masarykovy univerzity, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1441/jaro2010/Ze2BP_ORP6/Metody_velikost_regionalizacni_znaky.pdf
- [20] *Mezinárodní visegrádský fond*. [online]. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/visegrad/mezinarodni_visehradsky_fond_1.html
- [21] *Míra nezaměstnanosti podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_r_lfu3rt&lang=en

- [22] *Nástroje regionální politiky*. [online]. Informační systém Masarykovy univerzity, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=53284
- [23] NEVIMA, J. *Konkurenceschopnost regionů Visegrádské čtyřky: (teoretické a empirické přístupy k vymezení, měření a hodnocení)*. Praha: Professional Publishing, 2014. ISBN 978-80-7431-144-4.
- [24] *Počet obyvatel podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_r_d2jan&lang=en
- [25] *Pojetí regionální politiky*. [online]. Metodická podpora regionálního rozvoje, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.regionálnírozvoj.cz/index.php/pojeti-regionální-politiky.html>
- [26] *Podpora regionů*. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Regionální-politika-a-cestovní-ruch/Podpora-regionu>
- [27] *Polish Presidency of the Visegrad Group*. [online]. Ministry of foreign affairs Republic of Poland, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/europe/visegrad_group/polish_presidency_of_the_visegrad_group_2016_2017/
- [28] *Program českého předsednictví ve Visegrádské skupině v letech 2015–2016*. [online]. Úřad vlády ČR, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Program-a-priority-CZ-V4-PRES.pdf>
- [29] *Příjmy domácností podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_2hhinc&lang=en
- [30] *Regional policy*. [online]. European commission, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/
- [31] *Regionální politika*. [online]. Euroskop.cz, c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>

- [32] *Regiony a regionalizace*. [online]. Metodická podpora regionálního rozvoje, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/regiony_red.html
- [33] *Rozloha podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_r_d3area&lang=en
- [34] *Shlukování podobných v softwaru STATISTICA*. [online]. Statsoft, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://www.statsoft.cz/file1/PDF/newsletter/2014_10_08_StatSoft_Shlukovani_podobnych_v_softwaru_statistica.pdf
- [35] SKOKAN, K. Evropská regionální politika v kontextu vstupu České republiky do Evropské unie. Ostrava: Repronis, 2003. ISBN 80-7329-023-5.
- [36] SKOKAN, K. Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.
- [37] SOUKUP, J. Konkurenceschopnost zemí Visegrádské čtyřky v rámci EU. Praha: Management Press, 2017. ISBN 978-80-7261500-1
- [38] *Spolupráce Visegrádské čtyřky v oblasti vyzbrojování*. [online]. Ústav mezinárodních vztahů Praha, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/spoluprace-visegradske-ctyrky-v-oblasti-vyzbrojovani>
- [39] STEJSKAL, J. a KOVÁRNÍK, J. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.
- [40] Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2014–2020. [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR c2017 [citováno 27. 12. 2017]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/srr_duben_2013.pdf
- [41] *Tvorba hrubého fixního kapitálu podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10r_2gfcf&lang=en
- [42] *Visegrad grants*. [online]. Visegrad fund, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://visegradfund.org/grants/visegrad-grants/>

- [43] *Visegrad Group Defence Cooperation*. [online]. Visegrad group, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://www.visegradgroup.eu/about/cooperation/visegrad-group-defence>
- [44] *Visegrad Scholarship Program*. [online]. Visegrad fund, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: <http://visegradfund.org/scholarships/visegrad-scholarship-program/>
- [45] *Visegrádská spolupráce*. [online]. Ministerstvo zahraničních věcí ČR, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/visegrad/index.html
- [46] *Výdaje na vědu a výzkum podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdreg&lang=en
- [47] *Zaměstnanost podle NUTS2*. [online]. Eurostat, c2017 [citováno 28. 11. 2017]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_r_lfe2emp&lang=en